

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**Кваліфікаційна робота
бакалавра**

**СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Виконала: студентка 5-го курсу,
гр. 6.2319-ср-з
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
Ю.Ю. Бойко

Керівник: доцент кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, к.філос.н. Широбокова О.О.

Рецензент: професор кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, д.філос.н. Чайка І.Ю.

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри філософії, публічного
управління та соціальної роботи

_____ Т.І.Бутченко
« _____ » _____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

_____ Бойко Юлії Юріївні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Соціальний супровід людей з інвалідністю в умовах
воєнного стану

керівник роботи Широбокова Ольга Олександрівна, к.філос.н., доцент,
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «18» січня 2024 року № 76-с

2. Строк подання студентом роботи 21 травня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи Сучасний стан та перспективи розвитку системи
державної соціальної допомоги : монографія. / Н. І. Якуненко, Н. М. Сизранова,
Н. А. Кривенко, Е. М. Шелест. Київ : СОЦІНФОРМ, 2005. 114 с.; Лукашевич
М. П. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. / Лукашевич М. П.,
Мигович І. І. 2-ге вид., доп. і випр. Київ : МАУП, 2003. 168 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки 1. Дослідити стан наукової
розробки проблеми соціального супроводу людей з інвалідністю в умовах
воєнного стану. 2. Надати характеристику основних понять дослідження:
«соціальна робота», «технологія соціальної роботи», «соціальний супровід»,
«людина з інвалідністю». 3. Визначити принципи та методи дослідження
соціального супроводу людей з інвалідністю в умовах воєнного стану. 4.
Охарактеризувати соціальну ізоляцію людей з інвалідністю як об'єкт соціальної
роботи. 5. Визначити роль урядових органів та неприбуткових організацій у
профілактиці соціальної ізоляції людей з інвалідністю. 6. Проаналізувати
процес соціального супроводу психологічної підтримки людей з інвалідністю в
умовах воєнного стану. 7. Провести емпіричне дослідження особливостей
життєдіяльності людей з інвалідністю в умовах воєнного стану. 8. Розробити
рекомендації щодо покращення якості життя людей з інвалідністю в умовах
воєнного стану.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Широбокова О.О., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	02.02.2024	02.02.2024
Розділ 2	Широбокова О.О., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	11.03.2024	11.03.2024
Розділ 3	Широбокова О.О., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	03.04.2024	03.04.2024

7. Дата видачі завдання 18 січня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Листопад – грудень 2023	<i>виконано</i>
2.	Бібліографічний пошук	Січень – лютий 2024	<i>виконано</i>
3.	Розробка основних положень роботи	Січень – лютий 2024	<i>виконано</i>
4.	I розділ	Лютий 2024	<i>виконано</i>
5.	II розділ	Березень 2024	<i>виконано</i>
6.	III розділ	Квітень 2024	<i>виконано</i>
7.	Систематизація висновків	Травень 2024	<i>виконано</i>
8.	Нормоконтроль	Травень 2024	<i>виконано</i>

Студент _____ Ю.Ю. Бойко

Керівник роботи _____ О.О. Широбокова

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.С. Маліновська

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 71 сторінки, 40 позицій у списку літератури.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА, СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД, СОЦІАЛЬНА ІЗОЛЯЦІЯ, ЛЮДИНА З ІНВАЛІДНІСТЮ

Мета дослідження: полягає у дослідженні проблеми соціального супроводу та профілактики соціальної ізоляції людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.

Об'єкт дослідження: люди з інвалідністю.

Предмет дослідження: соціальний супровід людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.

Методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, анкетування, тестування, спостереження.

Гіпотеза: застосування ефективних заходів та стратегій соціального супроводу може допомогти зменшити соціальну ізоляцію людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.

Висновки: 1. Соціальний супровід людей з інвалідністю в умовах воєнного стану вирішує ряд ключових завдань, які є дуже важливими для успішного розвитку суспільства і благополучній життєдіяльності широких верств населення.

2. Соціальні ініціативи є необхідною складовою профілактики соціальної ексклюзії людей з інвалідністю, що виникає через війну. Вони сприяють поширенню інформації про інвалідність, формуванню позитивного ставлення до людей з функціональними вадами та поліпшенню їхніх умов життя.

3. Для забезпечення формування толерантного сприйняття людей з інвалідністю потрібно розвивати культуру спілкування. Інклюзивна освіта сприяє розвитку такої культури, формує толерантність, емпатію та взаєморозуміння. Безбар'єрне середовище виступає як надійна підтримка для осіб з обмеженими можливостями.

SUMMARY

The qualification work consists of 71 pages and 40 items in the bibliography.

SOCIAL WORK, WOMAN, SOCIAL SUPPORT, SOCIAL ISOLATION, PERSON WITH DISABILITIES.

The aim of the research is to study the problem of social support and prevention of social isolation of people with disabilities under martial law.

Research Object – people with disabilities.

Research Subject – social support for people with disabilities under martial law.

Research Methods: The research employs analysis, synthesis, induction, deduction, and surveys as the primary methods.

Hypothesis: the use of effective measures and strategies of social support can help reduce the social isolation of people with disabilities under martial law.

Conclusions: 1. Social support for people with disabilities under martial law solves a number of key tasks that are very important for the successful development of society and the prosperous life of the general population.

2. Social initiatives are a necessary component of the prevention of social exclusion of people with disabilities arising from war. They promote the dissemination of information about disability, the formation of a positive attitude towards people with functional disabilities and improve their living conditions.

3. To ensure the formation of a tolerant perception of people with disabilities, it is necessary to develop a culture of communication. Inclusive education contributes to the development of such a culture, forms tolerance, empathy and mutual understanding. The barrier-free environment acts as a reliable support for persons with disabilities.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	5
1.1. Стан наукової розробки проблеми соціального супроводу людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.....	5
1.2. Характеристика основних понять дослідження: «соціальна робота», «технологія соціальної роботи», «соціальний супровід», «людина з інвалідністю».....	13
1.3. Принципи та методи дослідження соціального супроводу людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.....	15
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	20
2.1. Соціальна ізоляція людей з інвалідністю як об'єкт соціальної роботи.....	20
2.2. Роль урядових органів та неприбуткових організацій у профілактиці соціальної ізоляції людей з інвалідністю.....	39
2.3. Соціальний супровід процесу психологічної підтримки людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.....	47
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	57
3.1. Емпіричне дослідження особливостей життєдіяльності людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.....	57
3.2. Рекомендації щодо покращення якості життя людей з інвалідністю.....	61
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Питання соціального супроводу та профілактики соціальної ізоляції людей з інвалідністю в умовах воєнного стану є актуальною та важливою проблемою, яка потребує негайної уваги та вирішення. Війна несе за собою серйозні наслідки для всього суспільства й особливо вразливі під час війни саме люди з інвалідністю. Вони стикаються зі збільшеними перешкодами у доступі до основних ресурсів, послуг та можливостей, що призводить до їх соціальної ізоляції, тощо.

Актуальність обраної мною теми полягає в необхідності розробки ефективних стратегій соціального супроводу та заходів для профілактики соціальної ізоляції людей в умовах воєнного стану. Це важливо для забезпечення їхніх прав, гідного життя та їх повноцінної участі в суспільстві.

Проблемна ситуація полягає в тому що збільшується кількість людей з обмеженими можливостями в наслідок конфліктів.

Об'єктом дослідження виступають люди з інвалідністю.

Предмет дослідження – соціальний супровід людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.

Метою дослідження кваліфікаційної роботи є вивчення проблеми соціального супроводу та профілактики соціальної ізоляції людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.

Згідно з метою маємо наступні *завдання*:

- дослідити стан наукової розробки проблеми соціального супроводу людей з інвалідністю в умовах воєнного стану;
- надати характеристику основних понять дослідження;
- визначити принципи та методи дослідження соціального супроводу людей з інвалідністю в умовах воєнного стану;
- охарактеризувати соціальну ізоляцію людей з інвалідністю як об'єкт соціальної роботи;
- визначити роль урядових органів та неприбуткових організацій у профілактиці соціальної ізоляції людей з інвалідністю;

- проаналізувати процес соціального супроводу психологічної підтримки людей з інвалідністю в умовах воєнного стану;
- провести емпіричне дослідження особливостей життєдіяльності людей з інвалідністю в умовах воєнного стану;
- розробити рекомендації щодо покращення якості життя людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що застосування ефективних заходів та стратегій соціального супроводу може допомогти зменшити соціальну ізоляцію людей з інвалідністю в умовах воєнного стану.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Стан наукової розробки проблеми соціального супроводу людей з інвалідністю в умовах воєнного стану

Інвалідність є складною проблемою, яка тісно пов'язана з економічним, політичним, соціальним розвитком суспільства, його культурою, освітою, моральністю та релігією. Історично її коріння сягають тисячоліть назад, а поява пов'язана з формуванням людського суспільства. Літературно-філософські твори, міфологія та історичні джерела свідчать про різноманітність у ставленні суспільства до людей з інвалідністю в різні періоди. Розуміння основ цієї проблеми є ключовим для сучасного усвідомлення та розуміння сутності «інвалідності» [9, с. 306].

У Сполучених Штатах у 2004 році розпочато проєкт залучення ветеранів армії, в тому числі людей з інвалідністю, які постраждали в різних збройних конфліктах, для охорони Білого дому. 16 грудня 2003 року Конгрес Сполучених Штатів ухвалив закон, який передбачає пільги для ветеранів і людей з інвалідністю у збройних силах, а також для фірм, де вони працюють, при укладанні трудових договорів з федеральним урядом. Римське право, кодифіковане візантійським імператором Юстиніаном I у XI столітті, не визнавало спадщину рабів, апостатів і деяких еретиків, психічно хворих, неповнолітніх, глухих з народження та тих, хто не міг висловити свою волю [3, с. 193].

У VI столітті правові норми, що стосувалися інвалідності, майже не змінювалися. Вестготи та франки залишили свій відбиток на сприйнятті інвалідності в більшості європейських країн. За літературними джерелами, від найдавніших часів до XIX століття, терміни «сліпий» і «жебрак»

використовувалися як синоніми, тому ставлення суспільства до таких осіб характеризувалося як милосердя та опікунство. Люди не усвідомлювали, що в давнину їх вважали недієздатними, а в середні віки церква вважала глухоту «Божим покаранням», що призводило до їхньої ізоляції в суспільстві [2, с. 86].

Ставлення до людей з розумовою відсталістю визначалося терміном «ідіот» (неосвічена людина, яка не бере участі у громадському житті). У Римі було незвично, якщо заможні люди тримали для розваги людину з фізичними або розумовими вадами, до яких вони ставилися як до «дурня». Пізніше, королівські суди багатьох країн використовували «дурні» або «придворні жарти» для розваг. Під час ігор у Римі, які проводилися в Колізеї, дітей з обмеженими можливостями кидали під коні, відбувалися бої сліпих гладіаторів, битви гномів з жінками. Часто сліпі молоді люди працювали в галерах, жінки займалися проституцією, навчалися просити, і це вважалося нормою. Проте в цей час починає виникати інше розуміння інвалідності.

Грецький лікар і вчений Гален (130–200 н.е.) відображав думки, що перебували в медичній практиці протягом тривалого часу. Важливим аспектом історичного тлумачення інвалідності було його визнання мозку як центрального органу нервової системи, що було свідченням фізичних та природних причин інвалідності.

Пліній Старший (23–79 н.е.), відомий філософ, лікар та вчений, у своїй «Природознавчій енциклопедії» зібрав інформацію з різних галузей знань свого часу. За даними, що він зібрав про людей з обмеженими можливостями, він зробив висновок, що «природа створює виродків для того, щоб дивувати нас і розважати себе» [15, с. 127].

Певний досвід благодійності пов'язаний і з Церквою Десятинною, але першим вітчизняним госпіталем фактично була лікарня в Києво-Печерській лаврській обителі, заснована в середині XI століття святим Феодосієм. Він організував «двір біля монастиря і наказав бути там жебракам і сліпим, і кульгавим, і хворим», з монастиря привозилися всі необхідні засоби, а з чернечих власностей надавалася десята частина.

У XVII і XVIII століттях почав формуватися конструктивний та науковий підхід до розуміння причин «інвалідності». Однак, не зважаючи на це, «клітини з ідіотами» продовжували розміщуватися в центрі міста з метою «запобігти нещастям людей з обмеженими можливостями», що також вважалося розвагою для мешканців міста. Також існували «пароплави дурнів», на яких, сплативши, можна було вирушити в морську подорож та спостерігати за «божевільними» людьми, а після екскурсії «божевільні» залишалися самі собі [18].

У першій половині XX століття політичні, економічні та соціальні зміни призвели до перегляду політики виховання людей з обмеженими можливостями у багатьох країнах. Наприклад, в Італії організація державних спеціальних шкіл була припинена через зміну політичної структури. У Німеччині зросла кількість допоміжних шкіл, що було спробою відокремити «дітей, які відстають», а також бездомних та психічно хворих людей від загальноосвітніх закладів.

Отже, можна стверджувати, що ставлення до людей з інвалідністю пройшло еволюційні зміни протягом історичних періодів. Існували часи, коли такі люди були позбавлені прав, усунуті від життя суспільства, піддавалися стерилізації, ставали об'єктом насмішок, або навіть були примусово відправлені до закритих установ і лікарень, де більшість перебували протягом усього життя.

Однак, в сучасному світі соціальна робота з людьми з обмеженими можливостями стала одним з важливих і пріоритетних напрямків соціальної роботи. Вона ґрунтується на правових засадах соціального захисту населення, включаючи систему державних і недержавних установ і організацій, а також різноманітні форми та методи соціальної роботи. Соціальні технології та методи, які застосовуються в цій сфері, визначаються рівнем обмеженості життя людини, а також ресурсами, які має на виконання цієї роботи. Така робота також враховує рівень кваліфікації працівників і досвід роботи, а також розвиток громадських організацій у цій сфері [22, с. 189].

Документ ООН «Стандартні правила створення рівних можливостей для осіб з інвалідністю» відображає нові прогресивні тенденції в соціальному

захисті осіб з інвалідністю. Цей документ, маючи консультативний характер, визначає моральні та політичні зобов'язання для держав та сприяє реалізації принципів відповідальності та співробітництва. Основною метою цих правил є забезпечення того, щоб кожна людина з інвалідністю, незалежно від статі, мала ті ж права та обов'язки, що й інші члени суспільства [18].

У контексті України, реформа децентралізації, яка проводиться в країні, передбачає формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) до 2020 року на всій її території. Що передбачає добровільне об'єднання кількох суміжних населених пунктів в одну адміністративно-територіальну одиницю, незалежно від районного підпорядкування. Ця реформа має на меті поліпшення місцевого самоврядування, збільшення ефективності управління, а також покращення надання соціальних послуг, в тому числі послуг для людей з функціональними вадами, на рівні об'єднаних територіальних громад [20, с. 92].

Дослідження Міністерства розвитку громад та територій України за 2021 рік вказує на зміни в адміністративному устрої країни. Наприкінці 2020 року Кабінет Міністрів України прийняв ряд розпоряджень, відповідно до яких визначено адміністративні центри та затверджено території громад; всього в Україні створено 1470 Громад (в т.ч. м. Київ; без урахування тимчасово окупованої території АР Крим), серед них 410 міських, 433 селищних 627 сільських [33, с. 54].

Зі зміною адміністративного устрою відбувається перерозподіл повноважень та відповідальності між органами місцевого самоврядування та державою. Об'єднані територіальні громади отримують пряме фінансування з державного бюджету не лише на благоустрій, але й на забезпечення медичних, освітніх та соціальних послуг. Це означає, що вони мають фінансову можливість забезпечувати соціальні послуги, включаючи адміністративні та соціальні послуги соціального характеру. Ці зміни в адміністративному устрої також відобразилися на законодавстві, зокрема в Законі України «Про соціальні послуги», де були внесені зміни у зв'язку з переглядом ролі та функцій об'єднаних територіальних громад [17, с. 32].

У контексті загальної політики децентралізації, структура надання соціальних послуг також була змінена. Закон «Про соціальні послуги» окреслює виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад як учасників цієї системи. Основним завданням є забезпечення якомога ближчого доступу послуг до отримувачів.

У своїй праці «Соціальні послуги на рівні громади: розвиток чи занепад соціальної сфери?» Тетяна Семигіна зазначає, що передача певних повноважень, зокрема надання соціальних послуг, на рівень громад відповідає загальним професійним трендам у розвитку місцевих соціальних послуг. Вона також підкреслює, що в Україні існують негативні аспекти, які супроводжують децентралізацію, такі як скорочення вже обмеженої кількості соціальних закладів, деяка депрофесіоналізація та збільшення неформального догляду. Оцінка потреб та моніторинг якості соціальних послуг на рівні громад залишаються надзвичайно важливими [34, с. 63–64].

Нова система, крім ризиків, має також переваги у наданні соціальних послуг, про що писали Анастасія Черногорська, координаторка проєктів Представництва Фонду міжнародної солідарності в Україні (Solidarity Fund PL in Ukraine), та Мірослава Ольчак, експертка проєкту «Соціальні послуги в громадах» цього ж фонду. У своїй статті від 15 січня 2020 року «Закон про соціальні послуги: переваги та ризики нової редакції» вони зазначають: «Серед позитивних змін Закону варто виділити наступні:

1. Зміна підходу до надання соціальних послуг. Раніше закон визначав соціальні послуги як «комплекс заходів з допомоги особам або соціальним групам у складних життєвих обставинах, які не можуть самотійно їх подолати». Після змін передбачено «дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають» (Ст. 1 ч. 1). Тобто тепер акцент робиться на профілактиці, оскільки профілактичні заходи є ефективнішими, ніж подолання вже існуючих проблем.

2. Відтепер звертатися за наданням соціальних послуг можуть не лише ті,

хто їх потребує, або їхні законні представники, але й інші особи, діючи в інтересах тих, хто потребує допомоги (Ст. 19 ч. 1). Це нововведення також підкреслює профілактичний аспект соціальної роботи. Зокрема, важлива роль відводиться вчителям, які повинні співпрацювати з соціальними працівниками, виявляючи та повідомляючи про випадки насильства в сім'ї чи складні матеріальні обставини.

3. Введення списку з 17 основних соціальних послуг, які будуть надаватися отримувачам, зокрема, виконавчими органами місцевого самоврядування, включаючи об'єднані територіальні громади (Ст. 1 ч. 1, Ст. 16 ч. 6).

4. Встановлення нової класифікації соціальних послуг, що включає соціальну профілактику, підтримку та соціальне обслуговування (Ст. 16).

5. Визначення конкретного списку осіб, які мають право на послуги за рахунок бюджетних коштів, незалежно від їхнього рівня доходу (Ст. 28 ч. 2).

6. Запровадження механізмів, таких як ведення випадку (Ст. 18) та екстрене (кризове) надання соціальних послуг (Ст. 23)» [23].

Дослідники О.В. Чуйко, М. Гутевич, А. Дробот, А. Зеленько, А.Камінська, О. Кравченко також відзначають серед нововведень закону «Про соціальні послуги»: «Створення Реєстру отримувачів та надавачів соціальних послуг, тобто автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи для збору, реєстрації, зберігання та використання даних про надавачів та отримувачів соціальних послуг, а також запровадження єдиних вимог до всіх надавачів соціальних послуг, як державних і комунальних, так і недержавних (прибуткових та неприбуткових організацій)». У цьому контексті дослідницька група звернула увагу на питання прозорості, відкритості та зрозумілості інформації, яку надають надавачі соціальних послуг, особливо в сфері соціальної реабілітації. На основі проведеного дослідження вони зробили висновок, що інформування про надання соціальних послуг в галузі соціальної інтеграції та реінтеграції в Україні потребує значного покращення на управлінському, організаційному, кваліфікаційному та технічному рівнях [37, с.

208].

Новим інструментом у системі надання соціальних послуг дітям з інвалідністю стала онлайн взаємодія. Цей напрямок набув особливої важливості в умовах пандемії Covid-19 та війни в Україні. Для багатьох українців онлайн-сервіси стали єдиним способом отримати соціальні послуги, оскільки багато хто був змушений залишити свої домівки. Онлайн послуги також відіграють критичну роль у підтримці ментального здоров'я дітей з інвалідністю, які в сучасних умовах не можуть почуватися у безпеці.

Одним з яскравих прикладів у цій галузі є діяльність ГО «Бачити Серцем», яка вже кілька років надає онлайн-послуги дітям з інвалідністю та їхнім сім'ям [12]. У більшості випадків ці послуги надаються в груповому форматі. Завдяки великому досвіду, команда «Бачити Серцем» швидко адаптувалася і продовжила надавати онлайн-заняття для дітей з інвалідністю, які сприймають ці заняття як символ безпеки та стабільності.

Основою онлайн-формату соціальних послуг є інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Вони стали невід'ємною частиною повсякденного життя, роботи та взаємодії з іншими людьми. Інтернет і ІКТ також вплинули на сферу надання соціальних послуг, зокрема для дітей з інвалідністю та їхніх сімей. Крім звичного використання соціальних мереж для спілкування, під час пандемії Covid-19 з'явилася потреба у нових функціях ІКТ. Карантинні обмеження спричинили появу нових форм надання соціальних послуг в онлайн-форматі. Цей формат має багато недоліків, але також відкриває нові можливості для розвитку різних видів допомоги дітям з інвалідністю та їхнім родинам. Актуальність застосування інформаційних технологій у роботі надавачів соціальних послуг підтверджують О. Байдарова та Д. Лаврент'єва у своїй статті «Використання інтернет-технологій для розвитку соціальних послуг у громаді для дітей з інвалідністю та їх сімей» [1].

У ній зазначено, що однією з головних причин використання ІКТ у системі надання соціальних послуг є необхідність розвитку послуг для соціальних груп, які мають обмежений доступ до необхідних соціальних

сервісів за місцем проживання. Стаття також висвітлює роль ІКТ у контексті деінституалізації: «В Україні офіційно затверджена національна стратегія деінституалізації, яка передбачає заміну інституційного догляду дітей на практики та послуги роботи з дітьми та сім'ями на рівні громади». Проте наголошується, що наразі спроможність громад забезпечувати послугами своїх жителів залишається низькою. Автори підкреслюють важливість розвитку послуг для дітей з інвалідністю та їхніх сімей, оскільки ця цільова група часто стикається із соціальною ізоляцією: «...вони обмежені у доступі до соціальних послуг, включаючи спеціалізовані, тому не можуть заявити про свої потреби і для більшості сервісних організацій залишаються «невидимими». Внаслідок цього надавачі соціальних послуг не мають достовірної інформації про реальні потреби потенційних користувачів цих послуг, оскільки послуги не охоплюють цільову аудиторію в необхідному обсязі. У статті зазначається, що головною причиною використання ІКТ у системі надання соціальних послуг є необхідність розвитку послуг для соціальних груп, які мають обмеження в доступі до необхідних соціальних сервісів у своєму регіоні. Ця публікація є свідченням того, що інформаційні технології можуть стати оптимальним варіантом для ефективного вирішення даної проблеми: «Використання інтернет-технологій для розвитку таких послуг розширило б можливості отримання цільовою аудиторією послуг відповідно до їхніх потреб, адже сприяло б доступності комунікації зі спеціалістами. Крім того, завдяки інтернет-технологіям можна відстежувати ефективність послуг і поліпшувати їх».

Дослідницькими зусиллями було визначено такі способи застосування інтернет-технологій у наданні послуг дітям з інвалідністю та їх родинам:

- Використання соціальних мереж (для комунікації фахівців з сім'ями, організації комунікації між сім'ями, що виховують дітей з інвалідністю, сприяння комунікації молоді з інвалідністю, індивідуального консультування, організації взаємодії між сім'ями та фахівцями з інших країн);
- Веб-форуми (для групового консультування, створення груп

взаємопідтримки та взаємодопомоги);

– Контент-хостинги (для соціального супроводу в процесі реабілітації, вивчення психічного розвитку, розроблення структурованої бази ресурсів для сімей дітей з інвалідністю);

– Відео- та фото-хостинги (для корекційних послуг) [1, с. 6–8].

Дослідники О.В. Чуйко та В. Марчук розглянули питання надання соціальних послуг за допомогою ІКТ у своїй публікації «Попит на онлайн соціально-педагогічні послуги для підлітків та молоді». У цій статті вони описали формати інноваційних технологій, які сприяють упровадженню цього процесу, такі як «веб-сайти, платформи для освіти, онлайн-курси, вебінари, боти для зворотнього зв'язку, прямі трансляції експертів на різних платформах, канали на YouTube та соціальних мережах, репости та чати». Це нова реальність, яка стає звичною для звичайного громадянина [38, с.112].

1.2. Характеристика основних понять дослідження: «соціальна робота», «технологія соціальної роботи», «соціальний супровід», «людина з інвалідністю»

Соціальна робота охоплює наукові знання, навчальні дисципліни та професійні діяльності, спрямовані на підтримку та надання кваліфікованої допомоги будь-якій особі, групі людей, громаді, покращує або повертає їхню можливість брати участь у соціальному житті, сприяє здійсненню громадянських прав та запобігає їхньому соціальному відчуженню [8, с. 231].

Соціальна робота, як професійна діяльність, ґрунтується на системі цінностей, теорії та практики, маючи за місію створення умов для повноцінного розвитку людського потенціалу, покращення якості їхнього життя та запобігання виникненню дисфункцій.

Основними завданнями соціальної роботи є:

1) Підвищення самостійності клієнтів у саморозвитку та вирішенні власних проблем, а також підвищення здатності груп, сімей або індивідів

долати труднощі [20, с. 69];

2) Надання допомоги клієнтам у знаходженні установ, організацій та ресурсів, які створюють можливості для подолання складних життєвих ситуацій;

3) Оптимізація роботи існуючих систем з метою забезпечення клієнтам необхідних послуг та ресурсів з вищою ефективністю;

4) Ідентифікація створення та розвитку різноманітних форм самоорганізації споживачів;

5) Створення та удосконалення соціальної політики з метою кращого задоволення основних потреб вразливих груп.

Спеціалісти в сфері соціальної роботи та соціальні працівники надають консультації та підтримку людям, сім'ям, групам, громадам та організаціям, що стикаються з соціальними та особистими проблемами. Вони сприяють розвитку необхідних навичок та здібностей у клієнтів, а також забезпечують доступ до відповідних ресурсів та послуг підтримки для вирішення проблем, що виникають у зв'язку з безробіттям, бідністю, інвалідністю, залежністю, девіантною поведінкою, включаючи кримінальні справи, сімейні проблеми та інші.

Описані аспекти поняття «соціальна робота» залишаються актуальними й сьогодні. У сучасній науковій літературі воно розглядається у трьох ключових значеннях:

1) Практична професійна діяльність, спрямована на надання допомоги і підтримки людям у складних ситуаціях [20, с. 37];

2) Основна дисципліна професійної підготовки фахівців з соціальної допомоги та підтримки населення;

3) Наукове знання, засноване на різних підходах і теоріях, досліджує принципи, закономірності, моделі та методи в соціальній роботі, визначаючи предмет і об'єкт дослідження, а також застосовуючи специфічні терміни та методики.

Технологічний аспект соціальної роботи включає в себе конкретні заходи,

засоби та методи, що використовуються суб'єктами влади, громадськістю, середовищем проживання та фахівцями установи. Важливо відзначити, що цей аспект в меншій мірі привертає увагу дослідників. Застосування технологій у соціальній взаємодії є цивілізованим способом вирішення соціальних проблем суспільства, індивідуальних осіб або груп [26, с. 48].

Основна мета соціальних технологій полягає в управлінні соціальними процесами у суспільстві шляхом застосування конкретних соціальних засобів. Різноманітність соціальних процесів, а також технологій їх регулювання, визначається широким спектром соціальних дій людини.

Прикладом може слугувати різноманіття технологій, які використовуються для надання соціальних послуг населенню через особливості соціальних установ та служб, їх форм власності, функцій та асортименту соціальних послуг.

Особа з обмеженими можливостями – це людина, у якої виникли стійкі порушення функцій організму через хвороби, травми або вроджені дефекти, що призвели до інвалідності та потребують соціального захисту.

На підставі узагальненого аналізу, людина з інвалідністю – це особа з постійним порушенням функцій організму внаслідок хвороби, травми або вроджених дефектів, що призвели до обмежень у її життєдіяльності, та потребує соціального захисту [9, с. 319].

1.3. Принципи та методи дослідження соціального супроводу людей з інвалідністю в умовах воєнного стану

Для більш об'єктивного та точного висвітлення цієї теми ми використовуватимемо конкретний набір наукових методів і принципів, що дозволять нам глибше розібратися у проблемі соціальної роботи в контексті підвищення якості життя людини з інвалідністю. Під час нашої роботи ми будемо керуватися загальнонауковими принципами, такими як об'єктивність, систематичність, діалектичне протиріччя, історизм, наука, термінологія та інші.

Ми також використовуватимемо основні теоретичні методи, такі як дедукція, індукція, аналіз, синтез тощо, а також емпіричні дослідження, які включають спостереження, анкетування, тестування, оскільки без них неможливо отримати достовірні знання.

Принцип об'єктивності передбачає необхідність досліджувати об'єкт (його властивості, особливості, структуру) без врахування особистих поглядів, світогляду, політичних та моральних позицій дослідника. Цей принцип надає дослідженню науковий характер, оскільки воно не піддається впливу суб'єктивних симпатій або антипатій, настрою або стану дослідника. Завдяки принципу об'єктивності можна виявити основні закономірності, що не залежать від волі дослідника.

Принцип послідовності є основою для вивчення сутності та універсальності системних знань. Він дозволяє розглядати всі факти, явища, процеси та окремі елементи як взаємопов'язану систему функціонування.

Принцип узгодженості передбачає представлення будь-якого об'єкта дослідження як системи, що складається з таких компонентів:

- елементний склад (набір елементів);
- структура як форма взаємозалежності елементів;
- функції елементів і цілого числа тощо.

За допомогою цього принципу ми дослідимо систему факторів та чинників, які сприяють розвитку проблематики соціальної роботи в сфері підвищення якості життя людей з інвалідністю, а також визначимо роль толерантності, як структурного елементу соціальної роботи.

Принцип ідеологічного плюралізму передбачає врахування різних досліджень вчених щодо ролі толерантності у розвитку соціальної роботи з людьми з обмеженими можливостями. Ми застосовуємо цей принцип у перших двох розділах для вивчення різних точок зору вчених на толерантність як концепцію та фактор соціальної роботи з такими людьми.

Принцип єдності теорії і практики відіграє важливу роль у вдалих дослідженнях. Практика є критерієм істинності, на якому ґрунтується будь-яка

теоретична позиція. Тому теорія, яка не відповідає практиці, залишається абстрактною. Цей принцип необхідний для перевірки гіпотез, що лежать в основі даного дослідження.

Принцип гуманізму відображає морально-етичний аспект пізнання, визнаючи людину як найвищу цінність і унікальну особистість. Цей принцип визначає основні принципи практичного аспекту вивчення толерантності як фактора розвитку соціальної роботи сфери підвищення якості життя людей з інвалідністю.

Принцип діалектичної неузгодженості впливає з постійної змінності суспільних відносин. Тому дискримінацію, у тому числі виникнення та існування її ознак, а також принцип її заборони, слід розглядати з динамічного погляду. Тільки в такому випадку ми можемо визначити змінність цього поняття і сформулювати відповідні висновки та рекомендації щодо підвищення ефективності заходів щодо боротьби з дискримінацією.

Принцип науковості передбачає використання лише документованих та перевірених на практиці джерел. Застосування цього принципу гарантує проведення дослідження на основі достовірних даних.

Принцип термінології включає в себе аналіз та уточнення значення та обсягу понять, що стосуються використання толерантності як фактора розвитку соціальної роботи в підвищенні якості життя людей з інвалідністю.

У цьому випадку необхідно встановити зв'язок, ієрархію та роль термінів у концептуальній основі дослідження. Цей підхід був використаний нами в підрозділі 1.2., коли була наведена характеристика основних термінів дослідження.

Реалізація цих принципів можлива завдяки застосуванню загально логічних методів. У процесі пізнавальної діяльності всі використані методи взаємодоповнюють один одного, утворюючи діалектичну єдність, що забезпечує об'єктивність та достовірність пізнавального процесу. Загальна сукупність принципів наукового дослідження реалізується через конкретні дослідження, використовуючи методи наукового пізнання, які поділяються на

теоретичні (дедукція, індукція, аналіз, синтез і т. д.) та емпіричні (опитування, тестування і т. д.).

Шляхом дедукції можна виділити окремі висновки із загальних принципів. Це означає, що, враховуючи загальні знання про толерантність як соціальний явище, можна встановити конкретні аспекти, що стосуються розвитку соціальної роботи в контексті підвищення якості життя людей з інвалідністю.

За допомогою методу індукції можна виходити від конкретних фактів і явищ, що стосуються використання дослідження впливу толерантності на процес розвитку соціальної роботи у сфері поліпшення якості життя людей з інвалідністю, і зібрати загальну картину щодо рівня сформованості толерантності серед соціальних працівників.

Очевидно, що будь-яке дослідження неможливо провести без аналізу досліджуваного явища або предмету та синтезу отриманих даних. Цей підхід дозволяє розглядати толерантність як сукупність її складових елементів (точніше, якостей соціального працівника), що сприяє кращому розумінню.

Синтез, як метод наукового пізнання, протилежний аналізу. Цей метод дозволяє об'єднувати компоненти дослідження толерантності як фактора розвитку соціальної роботи в контексті поліпшення якості життя людей з інвалідністю.

Спостереження – це систематичний метод сприйняття об'єкта з метою дослідження його конкретних проявів у певних умовах. Перевагою цього методу є можливість вивчати процеси та явища в природних умовах.

Тестування є методом психологічної діагностики, основним організаційним аспектом якого є використання стандартизованих запитань і завдань з певною шкалою цінностей. Цей метод застосовується для стандартизованого вимірювання індивідуальних особливостей.

Для збору емпіричної інформації та отримання первинних даних заплановано використовувати метод опитування. Цей підхід дозволить визначити рівень розвитку проблем у сфері соціальної роботи, пов'язаних з

підвищенням якості життя людей з інвалідністю.

Отже, відповідно до поставлених завдань, ми провели аналіз наступних аспектів: стану наукового дослідження специфіки соціальної роботи у сфері підвищення якості життя осіб з інвалідністю; визначили основні поняття, такі як «соціальна робота», «технологія соціальної роботи», «якість життя», «людина з інвалідністю», описали їх сутність, загальні компоненти та характеристики; також були проаналізовані принципи та методи дослідження специфіки соціальної роботи у сфері підвищення якості життя осіб з інвалідністю.

У нашому дослідженні ми застосовуватимемо різноманітні наукові методи, такі як: аналіз, синтез, анкетування, тестування, спостереження, дедукція, індукція. Крім того, для досягнення успіху важливо дотримуватися таких принципів, як об'єктивність, системність, історизм, розуміння діалектичних протиріч, науковий підхід і використання узгодженої термінології.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Соціальна ізоляція людей з інвалідністю як об'єкт соціальної роботи

Інвалідність охоплює різні види фізичних, розумових та психічних вад, що впливають на здатність особи функціонувати та брати участь в суспільстві. Термін «інвалідність» може мати різні визначення в залежності від контексту, країни та системи класифікації. Проте загальноприйняте визначення визначає інвалідність як стан, коли функціонування людини обмежено через фізичні, психічні або розумові вади [8, с. 231].

Для більш точної класифікації інвалідності визначають різні категорії, що базуються на типі, ступені та тривалості функціональних обмежень, які впливають на здатність особи до самообслуговування, рухової активності, спілкування та працездатності.

Категорії інвалідності можуть різнитися в різних системах класифікації і відповідати вимогам конкретних законодавчих актів або програм підтримки осіб з інвалідністю. Розуміння та усвідомлення цих категорій інвалідності є важливим для розроблення ефективних програм підтримки та соціальної інтеграції осіб з інвалідністю. Це сприяє забезпеченню необхідної підтримки та ресурсів, які відповідають конкретним потребам цих осіб.

Сучасні реалії передбачають додаткове врахування негативного впливу воєн та збройних конфліктів на життя людей та суспільство в цілому. Особливою вразливою групою, що страждає від наслідків війни, є люди з інвалідністю. Збройні конфлікти призводять до серйозних травм, які фізично та психологічно обмежують функціонування та участь таких людей у суспільстві.

Статистичні дані про інвалідність під час воєн є важливим ресурсом для

усвідомлення масштабів проблеми та розроблення ефективних стратегій підтримки. Дослідження статистичних даних щодо поширення інвалідності серед населення під час конфліктів дозволяє виявити ключові тенденції та проблеми, з якими зіштовхуються люди з інвалідністю.

За даними Міністерства соціальної політики України [19, с. 291], станом на кінець 2020 року, кількість людей з інвалідністю серед воїнів, які брали участь у бойових діях внаслідок воєнного конфлікту в Україні з 2014 року, становила понад 40 тисяч осіб. Зважаючи на це, можна передбачити, що загальна кількість людей з інвалідністю, які зазнали впливу україно-російської війни, ймовірно, є значно вищою.

Збільшення кількості людей з обмеженими можливостями внаслідок конфліктів становить серйозну проблему, оскільки воєнні події призводять до фізичних, психологічних та соціальних наслідків, які можуть звужувати спектр функціональної активності та участі цих осіб у суспільстві. Важливо врахувати основні фактори, які сприяють збільшенню кількості людей з інвалідністю під час конфліктів:

- травми та поранення – воєнні дії (в тому числі вибухи, обстріли та бойові дії) можуть спричинити серйозні травми, такі як ампутації, опіки, переломи кісток, а також травми голови, хребта. Ці травми можуть призвести до фізичної інвалідності та обмежень у руховій активності;

- втрати соціального середовища – конфлікти можуть спричинити руйнування інфраструктури, втрату робочих місць, зміну умов проживання та масове переміщення населення. Це може призвести до втрати доступу до соціальної підтримки, такої як медичні послуги, освіта та можливості зайнятості, що ускладнює процес реабілітації та соціальної інтеграції;

- психологічні травми – війна може викликати серйозні психологічні травми: посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожність та інші психічні порушення. Ці стани можуть впливати на психічне здоров'я та повсякденне функціонування людей, що може в результаті призвести до їх соціальної ізоляції та обмеження участі у суспільному житті;

– забруднення довкілля – у зоні конфлікту може відбуватися забруднення навколишнього середовища, наприклад, внаслідок руйнування інфраструктури та викидів військової техніки. Це може негативно позначитися на здоров'ї населення, особливо на функціонування дихальних систем та можливість займатися фізичною активністю.

Збільшення кількості людей з інвалідністю під час конфліктів ставить перед суспільством завдання забезпечити належну медичну допомогу, реабілітацію та соціальну підтримку для цих осіб. Це передбачає розробку та впровадження програм та політик, спрямованих на поліпшення доступності медичних та реабілітаційних послуг, створення середовища без перешкод та сприяння соціальній інтеграції людей з інвалідністю.

Фізичні та психологічні наслідки конфліктів для людей з інвалідністю є важливими і серйозними. У зоні конфлікту зазначена категорія людей часто стають жертвами фізичних ушкоджень та інвалідності, спричинених насильством, обстрілами, вибухами та іншими бойовими діями [2, с. 86]. Крім того, їх психічне здоров'я також постраждає внаслідок емоційних травм, стресу та тривоги, пов'язаних з конфліктом.

Розуміння того, що фізичні та психологічні наслідки конфліктів для людей з інвалідністю взаємопов'язані і можуть взаємно посилювати один одного, є ключовим. Наприклад, фізичні обмеження можуть спричиняти збільшення рівня стресу та тривоги, тоді як психологічні травми можуть впливати на процес фізичної реабілітації та відновлення.

Для покращення становища людей з інвалідністю, які постраждали внаслідок конфлікту, необхідно застосовувати комплексні підходи до медичної допомоги, реабілітації та психологічної підтримки. Важливо забезпечити доступ до медичних послуг, фізіотерапії, протезування та інших видів відновлення, що також може допомогти зменшити негативний вплив конфлікту на психічне здоров'я та покращити якість життя цих людей.

Усі заходи повинні спрямовуватися на створення оточення, в якому немає перешкод, на підтримку соціальної включеності людей з інвалідністю, які

постраждали через конфлікт. Це вимагає спільних зусиль уряду, міжнародних організацій та суспільства загалом.

У даному підрозділі розглянуті соціальні, економічні та психологічні фактори, які сприяють соціальній ізоляції осіб з інвалідністю під час воєнних конфліктів. Соціальна ізоляція є серйозною проблемою для цієї групи людей, оскільки вона поглиблює їх вразливість і ускладнює доступ до необхідних ресурсів та послуг. Розуміння цих факторів допоможе в розробці ефективних заходів для запобігання соціальній ізоляції та поліпшення якості життя зазначеної категорії людей під час війни.

Перешкоди та бар'єри, що призводять до соціальної відчуженості людей з інвалідністю, є серйозними викликами, з якими вони зіштовхуються у суспільстві. Ці перешкоди можуть бути пов'язані з фізичними обмеженнями, складним доступом до сервісів та ресурсів, а також з соціальними уявленнями та дискримінацією, що сприяють їх соціальній відчуженості.

Фізичні обмеження та недоліки в інфраструктурі, такі як відсутність адаптивних засобів у громадських місцях, транспортні перешкоди та архітектурні бар'єри, можуть становити перешкоду для руху та самостійності людей з інвалідністю. Це може призвести до обмежень у доступі до освіти, працевлаштування, медичної допомоги та інших необхідних сервісів.

Фізичне оточення та інфраструктура є важливими аспектами, впливають на якість життя та інтеграцію осіб з інвалідністю в суспільство. Розглянемо основні аспекти цієї проблеми.

По-перше, однією з основних причин відчуження осіб з інвалідністю є обмежена доступність фізичного середовища. Будівлі, громадські місця, транспортні засоби та інші об'єкти часто не придатні для користування людьми з різними видами інвалідності [6, с.17]. Наприклад, відсутність пандусів, підйомників та спеціальних пристроїв ускладнює їхній доступ до цих місць. Це може обмежувати їх можливості у переміщенні, спілкуванні та використанні різних послуг.

По-друге, недостатня адаптованість інфраструктури також утруднює

життя осіб з інвалідністю. Наприклад, недоступність необхідного обладнання та пристроїв у медичних установах може ускладнювати отримання необхідної медичної допомоги. Відсутність побутових зручностей (адаптовані туалети, душові, кухні) у громадських місцях обмежує можливості самообслуговування та задоволення повсякденних потреб [21, с.148].

Крім того, обмежена доступність транспортних засобів та інфраструктури може також призводити до соціальної відокремленості людей з інвалідністю. Нестача розвинутих систем громадського транспорту, відсутність підйомників у метро, а також відсутність адаптованих транспортних засобів у сільських та інших регіонах ускладнюють їх мобільність та здатність отримувати освіту, здобувати роботу та користуватися іншими послугами.

Залежно від країни та регіону, проблема обмеженої доступності та адаптованості фізичного середовища та інфраструктури для людей з інвалідністю може мати різні варіанти прояву. Проте, загальна тенденція вказує на необхідність впровадження можливих заходів, таких як установка адаптованих пандусів, ліфтів, підйомників, розробка спеціального обладнання для полегшення руху людей з інвалідністю, а також створення доступних транспортних систем та послуг.

Недостатня доступність та адаптованість об'єктів та місць обмежують їх можливості та ускладнюють досягнення їх потреб та цілей. Для забезпечення соціальної інтеграції людей з інвалідністю необхідно звернути увагу на поліпшення фізичного середовища, розвиток доступної та адаптованої інфраструктури та забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та потреб.

Суспільні уявлення та дискримінація також грають важливу роль у виникненні соціальної відчуженості [31]. Часто в суспільстві існують негативні стереотипи та уявлення щодо людей з обмеженими можливостями, які можуть впливати на їх взаємодію та сприйняття оточуючого середовища. Дискримінація може виявлятися у відмові прийняти на роботу, обмеженнях доступу до сервісів та ресурсів, а також у негативному ставленні спільноти.

Відсутність можливостей отримання освіти та зайнятості є ще одним серйозним чинником, що призводить до ізоляції людей з інвалідністю в суспільстві. Можливість отримання освіти та зайняття роботою має великий вплив на їхнє самопочуття, самовизначення та можливість активно брати участь у житті суспільства. Розглянемо проблеми, які виникають у зв'язку з обмеженим доступом до освіти та можливостей працевлаштування для людей з інвалідністю.

По-перше, обмежений доступ до освіти створює нерівні умови для осіб з інвалідністю порівняно з їх здоровими ровесниками [11, с. 257]. Унаслідок фізичних обмежень, відсутності адаптованих умов навчання або недостатньої підготовки педагогічних кадрів, деякі люди з функціональними вадами мають труднощі з доступом до якісної освіти. Це може викликати відчуття відчуження, відсутності власної цінності та невпевненості у власних можливостях.

По-друге, обмежені можливості зайнятості також сприяють соціальній ізоляції людей з інвалідністю [5, с. 184]. Бар'єри у доступі до роботи можуть включати відсутність пристосованих робочих місць, невідповідність законодавства, стереотипи та дискримінацію. Це може призвести до відчуття безсилля, втрати самооцінки та обмежених можливостей для самостійного задоволення своїх потреб.

Важливо зауважити, що відсутність доступу до освіти та можливостей працевлаштування не лише призводить до соціальної ізоляції, але й ускладнює економічну самостійність людини та можливість досягнення фінансової незалежності [3, с. 192].

Вищевказані перешкоди та обмеження значно впливають на життя людей з інвалідністю, що може призвести до їх відчуття соціальної віддаленості. Це може негативно вплинути на їх самопочуття, самовизначення та психологічне становище. Для розв'язання цих проблем потрібно вжити комплексних заходів. Спершу, важливо забезпечити доступну та адаптовану освіту для всіх людей з інвалідністю, що означає впровадження адекватних навчальних програм,

використання спеціалізованих методик навчання та створення фізично доступних умов. Крім того, необхідно активно впроваджувати антидискримінаційні закони та сприяти створенню робочих місць та програм підтримки для осіб з інвалідністю. Надзвичайно важливо працювати над формуванням толерантного суспільства, де люди з інвалідністю мають рівні права та можливості для повноцінної участі у всіх аспектах життя. Лише таким чином буде можливо забезпечити рівні можливості для всіх і зменшити рівень соціальної відокремленості людей з інвалідністю.

Стереотипні уявлення про інвалідність є однією з ключових причин, які призводять до відчуття соціальної відокремленості людей із інвалідністю. Ці стереотипи викликають негативні відчуття, упередження та обмеження, які ускладнюють їхнє щоденне життя та взаємодію з суспільством. У цьому матеріалі розглянемо вплив стереотипів про інвалідність на соціальну відокремленість та можливі шляхи протидії цьому явищу.

Стереотипи про інвалідність формуються на основі обмеженої інформації, неправильних уявлень та негативного ставлення до людей з інвалідністю. Інвалідність часто сприймається як щось менш значуще, а самі люди з інвалідністю – як «неспроможні», «обмежені» для суспільства. Це викликає відчуття відокремленості, ухилення від соціальних контактів та інші прояви соціальної ізоляції.

Стереотипи про інвалідність також можуть обмежувати можливості людей з інвалідністю отримувати освіту та займати робочі місця. Часто вони зустрічаються з дискримінацією та обмеженнями на роботі через невірне уявлення про їхні здібності та навички [4, с. 39], що призводить до економічної нестабільності та залежності від соціальних допомог, подальшого посилення їх соціальної ізоляції.

Для подолання соціальної ізоляції, що виникає через стереотипи про інвалідність, необхідно вжити комплексних заходів. По-перше, важливо популяризувати серед суспільства реальні можливості, досягнення та потреби людей з інвалідністю. Потрібно сприяти відкритому розумінню й прийняттю

різноманітності. По-друге, необхідно забезпечувати доступність фізичного середовища та інфраструктури для можливості брати активну участь у суспільному житті. По-третє, слід розробляти й впроваджувати політики й програми, які будуть спрямовані на підтримку освіти, працевлаштування, соціального захисту й економічної стабільності для людей з інвалідністю.

Значними чинниками, які потребують уваги та які сприяють соціальній ізоляції людей з інвалідністю від суспільства, є недооцінка та збільшений контроль. Ці явища породжують нерівні умови, які обмежують можливості участі у громадському житті та знижують самостійність і автономію людини. Розглянемо, вплив цих факторів на ізоляцію людей з інвалідністю та шляхи їх подолання.

Недооцінка осіб з інвалідністю виявляється у відчутті, що їхні здібності, знання та навички мають менше значення порівняно з людьми без інвалідності. Це може призводити до обмеження доступу до різних сфер життя: освіти, працевлаштування, культурних подій та соціальних послуг. Недооцінка також може приймати форму ставлення до людей з інвалідністю як до об'єктів жалю або безпомічних індивідів, що спричиняє збільшення їхньої залежності та зниження самоповаги.

Підвищений контроль, у свою чергу, означає надмірне стеження, нагляд та втручання у життя людей з інвалідністю з боку їхнього соціального оточення. Це може виражатися у різних формах, таких як перевірки, надмірний контроль, обмеження самостійних дій та прийняття рішень.

Для подолання недооцінки та збільшеного контролю необхідно проводити освітню роботу та сприяти свідомості про рівні права та можливості всіх людей, незалежно від їхнього фізичного або психологічного стану. Для цього важливо підтримувати інклюзію та створювати можливості для активної участі людей з інвалідністю у всіх сферах суспільного життя, включаючи освіту, працевлаштування, культурні події та інші аспекти.

Необхідно розвивати адаптовані програми та послуги, які сприятимуть самостійності та соціальній інтеграції людей з інвалідністю. Вони можуть

включати створення доступних середовищ та інфраструктури, проведення програм професійної підготовки та реабілітації, надання соціальної підтримки та фінансових послуг.

Зміна стереотипних уявлень і подолання недооцінки та надмірного контролю – це складний процес, який потребує активної участі всього суспільства. Свідоме сприйняття та розуміння різноманітності, підтримка створення інклюзивного середовища, розробка політик і програм, спрямованих на створення рівних можливостей для всіх, є ключовими складовими у процесі подолання соціальної ізоляції людей з інвалідністю.

Соціальне відокремлення та стигматизація є факторами, які сприяють соціальній ізоляції людей з інвалідністю, створюють бар'єри та перешкоди для повноцінної їх участі у суспільстві, обмежують можливості, підтримують соціальну відстань та призводять до дискримінації. Далі розглянемо, як соціальне відокремлення та стигматизація впливають на соціальну ізоляцію людей з інвалідністю та можливі шляхи подолання зазначених негативних явищ.

Соціальне відокремлення відображає відчуття відчуження людей з інвалідністю від суспільства. Це може стати наслідком фізичних, архітектурних та комунікаційних перешкод, які ускладнюють доступ до основних послуг та ресурсів. Як результат, люди з інвалідністю відчувають себе відділеними та непотрібними для суспільства, що призводить до соціальної ізоляції.

Стигматизація виникає через негативні уявленнями, стереотипи та упередження, які пов'язані з інвалідністю. Це може призвести до відчуття неприйняття, нерівності та осуду соціального статусу. Люди з інвалідністю можуть стикатися з відмовою у працевлаштуванні, обмеженим доступом до освіти, послуг, ставленням, що ґрунтується на недооцінці їхніх здібностей та потенціалу. Це призводить до втрати самооцінки, зародження невпевненості, зниження мотивації до соціальної активності, що збільшує соціальну ізоляцію.

Для подолання зазначених аспектів необхідно провести широкомасштабну освітню кампанію, що буде спрямована на поширення

усвідомленості про права та потреби людей з інвалідністю. Важливо пропагувати концепцію інклюзивного суспільства, де кожна особа має рівні можливості та доступ до освіти, праці, культурних та соціальних подій. Крім того необхідно проводити заходи з адаптації фізичного середовища та інфраструктури, забезпечення доступу до послуг та можливостей для всіх, незалежно від їхнього фізичного або психологічного стану.

У підсумку, соціальне відокремлення і стигматизація – серйозні чинники соціальної ізоляції людей з інвалідністю. Вони створюють бар'єри та перешкоди для повноцінної участі людей з функціональними вадами у суспільстві та обмежують їхні можливості. Однак, за допомогою освітніх заходів, адаптації фізичного середовища та інфраструктури, а також розвитку інклюзивного суспільства, можна подолати ці негативні явища і створити рівні умови для всіх людей, незалежно від їхнього фізичного або психологічного стану.

Фінансова незахищеність та бідність представляють собою економічні фактори, які призводять до соціальної ізоляції людей з інвалідністю. Ось перелік проблем, які виникають через економічну незахищеність у контексті інвалідності та їх вплив на соціальну ізоляцію.

По-перше, економічна незахищеність людей з обмеженими можливостями може виникати через неспроможність знайти оплачувану роботу або забезпечити стабільний дохід. Фізичні обмеження та обмежений доступ до адаптованих робочих місць часто перешкоджають їхньому працевлаштуванню, що призводить до виникнення залежності від соціальних допомог та ускладнює їхнє життя, сприяє соціальній ізоляції.

По-друге, бідність є серйозним економічним фактором, який сприяє соціальній ізоляції. Обмежений фінансовий стан та недостатність базових матеріальних ресурсів, таких як житло, харчування, медичні послуги та освіта, погіршують життя та роблять людей з інвалідністю вразливими. Незабезпеченість також може обмежувати можливості участі в культурному та суспільному житті, призводячи до відчуття відчуження та соціальної

відстороненості.

Для розв'язання цих проблем потрібно вжити заходів, спрямованих на поліпшення економічного положення людей з інвалідністю. Важливо забезпечити їм рівні можливості отримання освіти та професійного навчання, щоб вони могли працювати та розвивати свої професійні здібності. Також необхідно створити програми підтримки, які надаватимуть фінансову допомогу та доступ до необхідних послуг. Наприклад, можна впровадити соціальні програми, які гарантують мінімальний дохід або фінансову допомогу для задоволення життєвих потреб людей з функціональними вадами.

Крім того, важливо стимулювати підприємництво та самозайнятність серед людей з інвалідністю. Розвиток соціального підприємництва та створення сприятливих умов для власного бізнесу може допомогти забезпечити їм економічну стабільність і незалежність.

Бідність та втрата засобів до існування сприяють поширенню соціальних стереотипів та дискримінації. Люди можуть стикатися з упередженими уявленнями про їхню здатність до праці та незалежне життя, що призводить до їхньої соціальної відмежованості та ізоляції. Почуття безсилля та невпевненості, викликані втратою засобів до існування, можуть призвести до погіршення психологічного стану інвалідів, що ще більше посилює їхню соціальну ізоляцію.

Для протидії соціальній ізоляції, яка виникає внаслідок втрати засобів до існування через війну, необхідно впроваджувати комплексний підхід. По-перше, треба забезпечити доступ до соціальних програм та послуг, які забезпечують матеріальну допомогу, медичну підтримку та реабілітаційні послуги для інвалідів. По-друге, важливо розвивати економічні можливості та працевлаштування для людей з інвалідністю, надаючи підтримку у процесі навчання та отримання професійних навичок, а також можливості для самозабезпечення та незалежного життя.

Не менш важливим кроком є боротьба зі стереотипними уявленнями та дискримінацією, пов'язаною з економічною незахищеністю та бідністю цієї

категорії людей. Для цього необхідно проводити інформаційні кампанії, які спрямовані на усунення стереотипів та підвищення свідомості суспільства про потреби та можливості людей з інвалідністю, створювати рівні умови доступу до освіти та працевлаштування, забезпечувати адаптовані сервіси та програми підтримки, що дозволять таким людям розвиватися, здобувати нові навички та забезпечувати своє існування.

Крім того, уряди та міжнародні організації мають підтримувати розвиток інклюзивного середовища, яке враховує потреби та можливості людей з функціональними вадами. Це передбачає розробку та впровадження нормативно-правових актів, спрямованих на захист прав людей з інвалідністю, а також вдосконалення інфраструктури, включаючи доступність будівель, транспорту та інших громадських просторів.

Загалом, втрата засобів до існування внаслідок війни є сучасним фактором, що сприяє соціальній відокремленості людей з інвалідністю. Щоб подолати це явище, необхідно забезпечити доступ до матеріальної та медичної допомоги, створити економічні можливості для працевлаштування, боротися зі стереотипами та дискримінацією, а також розвивати інклюзивне оточення, яке буде сприяти соціальній інтеграції людей з інвалідністю.

Отже, економічна незахищеність та бідність є серйозними факторами, які сприяють поглибленню соціальної відокремленості. Лише забезпечивши економічну стійкість та рівні умови ми зможемо подолати соціальну відокремленість та забезпечити життя існування для всіх людей із інвалідністю.

Відсутність доступу до медичних послуг є серйозним чинником соціальної відокремленості людей, що мають інвалідність, яка в свою чергу вимагає постійного медичного спостереження, лікування та реабілітації. Якщо ці послуги недоступні або обмежені, це створює загрозу для фізичного та психологічного здоров'я людини, а також обмежує її можливості активно брати участь у суспільному житті.

Фінансові скрутності є однією з основних причин, що ускладнюють доступ до медичних послуг для багатьох людей з інвалідністю. Багато з них

мають обмежений дохід або проживають у невеликому достатку, що утруднює їм здійснення оплати за медичні послуги, ліки та процедури реабілітації. Вартість медичних процедур та обладнання може виявитися надто високою для їхнього бюджету.

Недоступна інфраструктура та фізичні обмеження також створюють перешкоди для отримання медичної допомоги людям з інвалідністю. Багато медичних закладів не придатні для користування ними через відсутність підйомників, спеціальних доріжок та інших засобів, які полегшують доступність. Це ускладнює самостійний доступ людей з функціональними вадами до лікування та обмежує їх можливості вибору лікаря чи медичного закладу.

Додатково, негативні уявлення та стереотипи можуть призвести до відмови у медичній допомозі для людини з інвалідністю. Медичний персонал іноді має неправильні уявлення про необхідні потреби людини, що призводить до ігнорування їхніх справжніх проблем та відмови у необхідній допомозі. Це ускладнює не лише лікування, але і соціальну інтеграцію, що може негативно позначитися на стані здоров'я людини з обмеженими можливостями.

Щоб протистояти цьому фактору соціальної відокремленості, необхідно забезпечити доступність медичних послуг для всіх людей з інвалідністю, незалежно від їх фінансового стану, місця проживання та фізичних обмежень. Це може означати зниження вартості медичних процедур та ліків, створення інклюзивної інфраструктури в медичних установах та підвищення кваліфікації медичного персоналу. Так само важливою є боротьба зі стереотипами та негативними уявленнями про інвалідність у сфері медицини, а також забезпечення рівних можливостей доступу до медичних послуг для всіх осіб.

Травма та посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) – психологічні фактори соціальної ізоляції людей з інвалідністю. Унаслідок конфліктів, війни та інших насильницьких подій, ці люди можуть отримати фізичні травми та психологічні ураження, які впливають на їх функціонування та сприйняття навколишнього середовища.

Посттравматичний стресовий розлад – реакція на пережите насильство чи травматичну подію, може супроводжуватися рядом симптомів, таких як повторні спогади, кошмари, параноя, соціальна відчуженість та погіршення якості життя.

Наслідки фізичних та психологічних травм, а також ПТСР, можуть призвести до відчуття соціальної відокремленості. Люди з інвалідністю, що зіштовхуються з цими проблемами, можуть відчувати дискомфорт та стрес у взаємодії з іншими, уникати участі у громадських заходах та відчувати відчуженість від свого оточення.

Симптоми ПТСР, такі як тривога, знижена увага та переживання, можуть ускладнювати виконання роботи та спілкування на робочому місці. Це може призвести до втрати робочих місць та ускладнення можливостей знаходження нової роботи для людей, які мають інвалідність.

Для подолання цього психологічного аспекту соціальної відокремленості людей із інвалідністю потрібно забезпечити їм доступ до відповідної психологічної допомоги та терапевтичних сервісів. Різні методи психотерапії, такі як когнітивно-поведінкова терапія та емоційно-фокусована терапія, можуть бути корисними для них у подоланні наслідків травм та посттравматичного стресового розладу, зменшенні відчуженості та покращенні їхнього життя. Крім того, важливо забезпечити підтримку та послуги реабілітації для фізичних ушкоджень, щоб ці люди могли повернутися до нормальних щоденних функцій та активно брати участь у житті суспільства.

Для протидії цьому аспекту соціальної відокремленості, важливо проводити освітні кампанії, спрямовані на зміну уявлень про травми та посттравматичний стресовий розлад. Наголошення на тому, що ці стани не є ознакою слабкості або недоліком, а можуть стати реальністю для кожного, незалежно від їхнього соціального статусу, може сприяти розумінню та підтримці. Заохочення до інклюзивного підходу до людей з обмеженими можливостями та створення середовища без перешкод може допомогти знизити рівень соціальної ізоляції, надати їм рівні можливості та підвищити соціальну

включеність.

Втрата самоповаги та відчуття неприйнятності також є важливими факторами, що сприяють соціальній відокремленості. Люди з інвалідністю можуть відчувати низьку самооцінку та наявність невпевненості через свої фізичні чи психологічні обмеження, а також через ставлення оточення та усталені уявлення щодо інвалідності.

Часто люди з функціональними вадами зазнають низьких очікувань та відмови суспільства від їх активної участі, що призводить до поступового відчуття відмежування від навколишнього світу. Втрата самооцінки та відчуття неприйнятності можуть уповільнити розвиток особистості, завадити їй встановити особисті та професійні цілі та реалізувати себе в різних аспектах життя.

Пов'язані з інвалідністю стереотипи можуть підсилювати ці негативні почуття та збільшувати соціальну відокремленість. Людина з інвалідністю може стикатися з неправильним сприйняттям, несприятливим ставленням та дискримінацією, що може вплинути на її самопочуття та ускладнити її соціальну взаємодію та розвиток.

Для протидії цьому аспекту соціальної відокремленості важливо впроваджувати освітні кампанії та активно працювати над зміною уявлень та стереотипів щодо інвалідності. Наголошення на унікальності та різноманітності кожної особи, незалежно від її фізичного чи психологічного стану, може допомогти знизити рівень соціальної відокремленості та підтримати людей у їхньому соціальному включенні. Підтримка психологічної та соціальної реабілітації, яка включає групові сесії та індивідуальну терапію, може допомогти людям, які мають інвалідність, відновити свою самооцінку та відчуття приналежності до суспільства.

Необхідно сприяти утворенню інклюзивного оточення, де люди з інвалідністю можуть брати активну участь у різних сферах життя: освіті, роботі, культурі та громадських подіях. Поглиблення освіти та усвідомлення потреб та прав цих людей може допомогти зменшити відчуження та підвищити

їхню соціальну включеність.

Узагальнюючи, низька самооцінка та почуття неприйнятності, які виникають через стереотипи та відхилення, відіграють ключову роль у соціальній ізоляції людей з обмеженими можливостями. Це ускладнює їхні можливості для розвитку, самовираження та соціального включення. Зміна уявлень та підтримка самооцінки, а також створення інклюзивного середовища, можуть допомогти подолати цей фактор соціальної ізоляції та покращити якість життя людей з інвалідністю.

Почуття страху та безпорадності є важливими психологічними аспектами, які призводять до соціальної відокремленості людей з інвалідністю, які можуть відчувати страх у зв'язку зі своєю особливістю, оскільки це може зробити їх більш вразливими або обмежити їхню рухову, фізичну або когнітивну незалежність. Це може призвести до відчуття безпорадності та відчуття неможливості впоратися зі звичайними життєвими ситуаціями.

Страх і відчуття безпорадності можуть зростати через стереотипи та негативні уявлення, які присутні в суспільстві. Боязнь взаємодіяти з навколишнім світом може бути зумовлена страхом відхилення, неприйняття або ворожого ставлення. Це може ускладнити активну участь у суспільстві, соціальну взаємодію та формування соціальних зв'язків.

Почуття страху та безпорадності також можуть виникати через обмежену кількість підтримки та ресурсів. Відсутність адаптованих послуг, програм підтримки та соціальних послуг може посилити почуття вразливості й безпорадності, відчуття нестачі засобів для розвитку та самореалізації.

Для подолання цього фактора соціальної ізоляції важливо забезпечити людям з інвалідністю безпечне та сприятливе середовище, де вони відчуватимуть себе захищеними та отримають необхідну підтримку. Забезпечення доступу до адаптованих сервісів, програм підтримки та послуг, охоплюючи й психологічну підтримку та консультування, може допомогти їм подолати безпорадність та страх.

Також належить організувати освітні ініціативи, спрямовані на

перетворення стереотипних поглядів та уявлень про інвалідність. Прийняття таких людей як активних та цінних учасників суспільства може сприяти зниженню рівня страху та відчуття безпорадності, а також підвищити рівень соціальної підтримки та захисту їх прав.

Узагалі, усвідомлення важливості подолання страху та безпорадності людей з інвалідністю є ключовим етапом створення більш інклюзивного та прийняттого середовища. Це сприятиме забезпеченню більш рівних умов для розвитку, самореалізації та соціального включення для всіх людей.

Вплив війни на соціальну відокремленість людей із інвалідністю: руйнування інфраструктури та перешкоди у доступі до послуг. Воєнні конфлікти, незалежно від масштабів і тривалості, суттєво впливають на життя людей, особливо на тих, хто живе із інвалідністю. Це може спричинити глибоку соціальну відокремленість та загострення як фізичного, так і психологічного стану цих людей.

Одним з ключових наслідків воєнного конфлікту є руйнування об'єктів інфраструктури. Будівлі, медичні установи, освітні заклади та інші об'єкти можуть бути пошкоджені або повністю знищені. Це ускладнює життя людей із інвалідністю, оскільки вони зазнають труднощів у доступі до необхідних послуг. Наприклад, після війни медичні заклади можуть залишитися зруйнованими або позбавленими необхідного обладнання та медикаментів, що буде значно ускладнювати процес отримання медичної допомоги. Руйнування інфраструктури також може призвести до обмежень у доступі до навчальних закладів та робочих місць, що ускладнює інтеграцію людей з обмеженими можливостями у суспільство та розвиток їхнього потенціалу.

Ще одним серйозним фактором є перешкоди в доступі до послуг, що призводить до соціальної ізоляції людей з інвалідністю під час війни. Воєнні конфлікти призводять до обмежень у пересуванні, закриття доріг та інших комунікаційних маршрутів. Це значно ускладнює доступ таких людей до медичних закладів, навчальних установ, робочих місць та інших необхідних послуг. Недоступність транспорту та інфраструктури для людей, які мають

інвалідність, також створює перешкоди в їх повсякденному житті, соціальній активності.

Загалом, руйнування інфраструктури та перешкоди у доступі до послуг є також серйозними економічними факторами, які сприяють соціальній ізоляції людей з інвалідністю під час конфліктів. Для подолання цих проблем необхідно звернути увагу на відновлення інфраструктури, забезпечення доступу до потрібних послуг та розробку адаптованих програм і сервісів, спрямованих на підтримку людей з функціональними вадами.

Одним із ключових наслідків війни є нестабільність та руйнування соціальних структур і систем, що зазвичай забезпечують підтримку та допомогу людям з інвалідністю. До них належить втрата медичних закладів, центрів реабілітації, навчальних закладів з інклюзивною освітою та інших важливих установ. Навіть якщо такі установи вціліють під час конфлікту, вони вірогідно бути перевантажені, позбавлені ресурсів та неспроможними надати адекватну допомогу.

Брак адаптованих програм і послуг додатково ускладнює доступ до необхідних ресурсів і можливостей у різних сферах життя. Сюди входять програми реабілітації, навчання, трудової підготовки, можливості отримання роботи, а також доступ до транспорту, медичних послуг і консультування. Відсутність цих програм позбавляє людей з інвалідністю можливостей для розвитку свого потенціалу, самореалізації та активної участі у суспільстві, що сприяє їхній соціальній ізоляції і погіршує якість життя.

Подолання цього проблемного аспекту вимагає спільних зусиль уряду, громадських організацій та міжнародного співтовариства. Створення та розвиток адаптованих програм та послуг, спрямованих на задоволення потреб людей, які живуть з інвалідністю, у всіх сферах життя, є критично необхідним. Це можуть бути програми реабілітації, соціальної адаптації, освітні та професійні програми, а також забезпечення доступу до медичних послуг і реабілітаційних центрів, підтримка у трудовій адаптації і пошуку роботи.

До того ж, важливо підтримувати міжнародні стандарти та угоди,

спрямовані на захист прав людей з обмеженими можливостями, такі як Конвенція ООН. Це забезпечить надання адекватної допомоги та підтримки таким людям у будь-якому контексті війни або конфлікту.

Воєнний конфлікт може спричинити фізичні, емоційні та психологічні травми серед осіб з інвалідністю. Фізичні ушкодження виникає в результаті безпосередніх травматичних пошкоджень або втрати функцій органів, кінцівок через воєнні дії. Емоційна травма пов'язана з почуттями страху, тривоги та ПТСР, які можуть виникати внаслідок жахливих подій, які людина спостерігала або пережила під час конфлікту.

Ці стресові чинники і дезорієнтація можуть спричинити зниження самооцінки, відчуття неприйнятності, страху та безпорадності. Це може перешкоджати активній участі людини з інвалідністю у суспільстві та залученню до соціальних, освітніх та професійних процесів. Вона може відчувати себе відкинутою та відокремленою одиницею від суспільства.

Проте важливо розуміти, що стрес і дезорієнтація не є обов'язковими наслідками війни для всього суспільства. Відмінні реакції на стрес визначаються різними чинниками, включаючи особистість, підтримку соціального оточення та наявність доступу до ресурсів для психологічної підтримки. Тому важливо забезпечити людині з інвалідністю доступ до необхідних медичних та психологічних послуг, які допоможуть їм впоратися зі стресом і зберегти психологічне здоров'я.

Розуміння того, як стрес і втрата орієнтації під час воєнного конфлікту впливають на відчуття відокремлення людини з інвалідністю, може сприяти створенню ефективних програм підтримки та реабілітації. Ключовою є доступність психологічної допомоги та навчання ефективним стратегіям подолання стресу та підтримки психічного здоров'я для цієї групи.

Загалом, стрес та втрата орієнтації під час військового конфлікту є важливим психологічним фактором, який впливає на соціальну ізоляцію людей з інвалідністю. Забезпечення доступу до психологічної підтримки допоможе їм подолати стрес, зберегти своє психічне здоров'я і поліпшити якість життя.

2.2. Роль урядових органів та неприбуткових організацій в профілактиці соціальної ізоляції людей з інвалідністю

Правові акти та міжнародні угоди, які регулюють права та соціальний захист людей з інвалідністю під час війни, відіграють значну роль у забезпеченні їхньої підтримки та захисту. Ці нормативні документи визначають права інвалідів, підтверджують їхню гідність та необхідність активної участі в суспільстві. Нижче перераховано деякі з ключових законів та міжнародних документів, що стосуються цієї теми.

Конвенція про права людини (1948)

Стаття 1: Всі люди народжуються вільними та рівними у своїй гідності та правах.

Стаття 7: Усі рівні перед законом і мають право на рівну захист від закону.

Конвенція про права людини з обмеженими можливостями (2006)

Забезпечення повноцінного та рівного використання всіх прав людини та основними свободами для всіх людей з інвалідністю без будь-якої дискримінації.

Конвенція про права дитини (1989)

Стаття 23: Людина з інвалідністю має право на повноцінне, активне та незалежне життя, а також на доступ до освіти та розвитку.

Закон України «Про захист прав людей з інвалідністю» (2011)

Гарантує права людей з інвалідністю на рівні можливості, соціальний захист, доступ до освіти та працевлаштування.

Конвенція про права людини у сфері праці (1948)

Забезпечення працівникам з інвалідністю рівних можливостей працювати, включаючи належне оплачувану працю та захист від дискримінації. Ці закони та міжнародні документи створюють правову основу для захисту прав та соціального захисту осіб з інвалідністю під час війни. Вони визнають необхідність створення сприятливих умов для їхньої повноцінної участі у суспільстві та забезпечення їхньої гідності. Реалізація цих законів та документів

вимагає активного залучення урядових органів та неприбуткових організацій для забезпечення належного захисту та підтримки осіб з інвалідністю під час війни.

Державні програми та механізми, спрямовані для забезпечення інклюзії, є ключовими засобами підтримки та захисту прав людей з обмеженими можливостями. Ось декілька прикладів таких ініціатив і механізмів:

Законодавчі акти. Держави можуть ухвалювати закони та положення, які забезпечують права та захист людей з інвалідністю. Наприклад, це можуть бути закони про рівні можливості, нормативи про доступність, або акти про заборону дискримінації. Ці правові норми встановлюють законодавчу основу для захисту прав і забезпечення однакових можливостей для осіб з обмеженими можливостями.

Національні програми і стратегії. Країни можуть розробляти спеціальні національні програми та стратегії з метою поліпшення життєвих умов та інклюзії людей з обмеженими можливостями. Ці програми можуть включати широкий спектр заходів, спрямованих на покращення ситуації з працевлаштуванням, освітою, доступністю, соціальним захистом, медичною допомогою та іншими аспектами життя, які сприяють підвищенню якості життя людей з обмеженими можливостями.

Фінансова підтримка. Країни можуть виділяти кошти для підтримки фінансового становища людей з інвалідністю, забезпечуючи їм доступ до основних життєвих потреб і необхідних сервісів: виділення пенсійних виплат, надання стипендій, компенсацій, грантів та інших форм фінансової допомоги.

Програми професійного розвитку та працевлаштування. Країни можуть впроваджувати програми, спрямовані на допомогу людям з інвалідністю у їхньому професійному зростанні та утриманні роботи. Ці програми можуть включати навчання професійним навичкам, консультації з кар'єрним розвитком, допомогу у пошуку роботи від держави та створення умов для включення їх до робочого процесу.

Системи підтримки та консультування. Країни можуть організувати

системи підтримки та консультування для осіб з обмеженими можливостями та їхніх сімей. Вони охоплюють гарячі лінії, консультативні служби, інформаційні центри й інші ресурси, які забезпечують інформацію, поради й підтримку в різних аспектах життя. Ці програми та механізми мають ключове значення у створенні справедливого інклюзивного суспільства.

Значення участі урядових органів у забезпеченні людей з інвалідністю під час війни доступом до сервісів та ресурсів надзвичайно велике для сприяння їхній соціальній включеності та допомоги. Урядові органи відіграють провідну роль у формуванні та впровадженні політик та програм, спрямованих на покращення якості життя осіб з інвалідністю під час війни. Нижче наведено кілька принципів та заходів, які реалізуються урядовими структурами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю до послуг та ресурсів під час війни.

Законодавча база. Державні установи здійснюють розробку та ухвалення законодавчих актів, що забезпечують права та соціальний захист осіб з інвалідністю під час воєнного конфлікту. Ці правові норми встановлюють юридичні гарантії, доступ до медичної допомоги, реабілітаційних послуг, освіти та можливостей працевлаштування для цієї специфічної категорії громадян.

Розробка та реалізація програм. Урядові органи розробляють та впроваджують спеціальні ініціативи з метою забезпечення доступу людей з інвалідністю до різних послуг та ресурсів під час конфлікту. Ці ініціативи охоплюють широкий спектр сфер, таких як медична допомога, психологічна підтримка, соціальна реабілітація, професійна підготовка та працевлаштування.

Фінансування та ресурси. Урядові органи виділяють фінансові ресурси на реалізацію програм та послуг, які спрямовані на підтримку людей з інвалідністю під час війни. Такі заходи включають фінансування лікувальних закладів, центрів реабілітації, освітніх установ, програм працевлаштування та інших сервісів, необхідних для забезпечення повноцінного життя та соціальної інтеграції цільової аудиторії людей з інвалідністю.

Розвиток інфраструктури. Урядові органи зосереджуються на розвитку

інфраструктури, яка сприяє зручності людей з інвалідністю. Це охоплює будівництво адаптованих приміщень, встановлення підйомних платформ, забезпечення доступу до транспортних засобів, які відповідають потребам людей з інвалідністю, забезпечення можливості користуватися інформаційними технологіями та засобами зв'язку.

Сприяння створенню партнерства. Урядові органи сприяють розвитку партнерських відносин з неприбутковими організаціями, міжнародними установами та іншими зацікавленими сторонами. Такі взаємодії сприяють обміну досвідом, координації зусиль, підтримці ініціатив, які спрямовані на поліпшення умов життя та соціальної інтеграції людей з інвалідністю під час війни.

Моніторинг та оцінка. Урядові інстанції проводять аналіз та оцінку ефективності програм та послуг для людей з інвалідністю під час воєнного конфлікту. Це допомагає виявляти проблемні сфери, виправляти стратегії та покращувати якість надання допомоги.

Незамінною частиною побудови інклюзивного суспільства є роль урядових структур у забезпеченні доступу людей з обмеженими можливостями до послуг та ресурсів під час війни. Правильно спрямовані політики, програми та ресурси сприяють забезпеченню соціальної підтримки та підвищенню якості життя зазначеної групи людей під час конфлікту.

Неприбуткові організації відіграють важливу роль у запобіганні соціальної ізоляції людей з інвалідністю під час війни та наданні їм підтримки. Огляд діяльності таких організацій:

Психологічна підтримка. Неприбуткові організації можуть допомагати людям з інвалідністю, які переживають стрес, тривогу та інші психологічні проблеми через війну, надаючи їм психологічну підтримку. Це можуть бути індивідуальні консультації, групові сесії, психотерапія або психосоціальна допомога.

Реабілітація та фізична підтримка. Неприбуткові організації можуть створювати програми, спрямовані на фізичну реабілітацію та допомогу людям,

які отримали інвалідність внаслідок війни. Вони можуть включати процедури фізіотерапії, тренування з використання протезів, спеціальні заняття з реабілітації та спортивні події.

Соціальна інтеграція. Організації можуть активно допомагати військовим з інвалідністю в процесі їхнього відновлення у соціумі, надаючи можливості для участі в різноманітних соціальних, культурних та спортивних подіях. Це сприяє зміцненню соціальних зв'язків, підвищенню самооцінки та формуванню позитивного ставлення до життя.

Професійна реабілітація та працевлаштування. Неприбуткові організації можуть створювати та реалізовувати програми, спрямовані на професійну реабілітацію та працевлаштування для військових з інвалідністю, такі як: професійні курси, навчальні заходи для підвищення кваліфікації, навички пошуку роботи, сприяння трудовій інтеграції.

Захист прав інвалідів. Неприбуткові організації активно працюють над захистом прав військових, що мають інвалідність, використовуючи адвокацію, правову підтримку та інформування щодо їхніх прав. Вони є голосом цієї групи осіб, борються за їхню інклюзію та рівні можливості. Дії цих організацій спрямовані на уникнення соціальної ізоляції людей з обмеженими можливостями під час війни, надання потрібної підтримки та сприяння поверненню до повноцінного життя.

Неприбуткові організації відіграють ключову роль у мобілізації ресурсів та укладанні партнерських угод з урядовими структурами для підтримки людей з інвалідністю під час війни. Їхні зусилля спрямовані на надання допомоги, соціальної підтримки та захисту прав цієї категорії населення.

Однією зі основних ролей, що виконують неприбуткові організації, є залучення різноманітних ресурсів. Вони активно привертають увагу громадськості, підприємств, фінансових установ та інших зацікавлених сторін до фінансової, матеріальної та професійної підтримки проектів та програм, спрямованих на підтримку людей з функціональними вадами. Неприбуткові організації ініціюють збір коштів, проведення благодійних заходів та кампаній

з метою забезпечення необхідних ресурсів для реалізації зазначених проєктів та програм.

Крім того, неприбуткові організації виступають в якості важливих партнерів для урядових структур. Вони співпрацюють з урядовими органами у розробці та впровадженні політик та програм, спрямованих на підтримку людей з інвалідністю. Ця взаємодія базується на принципах взаємного довіри, діалогу та спільного вирішення проблем.

Неприбуткові організації також виконують роль захисників та адвокатів прав людей з інвалідністю. Вони пильно стежать за дотриманням законодавства, здійснюють моніторинг та аналізують ситуацію з правами цільової групи, ініціюють дії для поліпшення умов життя та соціальної інтеграції.

Неприбуткові організації також мають значний вплив на формування громадської свідомості та поширення інформації про проблеми, з якими зустрічаються люди з інвалідністю, під час конфлікту. Вони активно проводять освітні заходи, тренінги, конференції та інші події, метою яких є підвищення усвідомлення суспільства про потреби та права цільової групи.

Отже, роль неприбуткових організацій щодо забезпечення доступу до послуг та ресурсів людей з інвалідністю під час війни є невід'ємною частиною ефективних політик та програм підтримки. Мобілізація ресурсів, співпраця з урядовими структурами, адвокатська діяльність та робота з громадськістю сприяють поліпшенню якості життя та соціальної інтеграції зазначеної категорії населення під час війни.

Співпраця урядових органів та неприбуткових організацій в профілактиці соціальної ізоляції людей з обмеженими можливостями під час війни є ключовим елементом ефективних політик та програм підтримки. Метою спільної діяльності є забезпечення доступу до послуг та ресурсів, підтримка соціальної інтеграції та запобігання соціальній ізоляції під час війни.

Урядові структури мають ключову роль у формуванні правової бази та регулюванні сфери підтримки людей з інвалідністю під час конфлікту. Вони

розробляють та впроваджують законодавство, стратегії, програми та політики, спрямовані на захист прав і задоволення потреб цільової групи. До того ж, урядові структури володіють фінансовими та матеріальними ресурсами для забезпечення підтримки та розвитку послуг для людей з інвалідністю під час конфлікту.

Неприбуткові організації також відіграють важливу роль у мобілізації ресурсів, співпраці з урядовими структурами та забезпеченні практичної підтримки людям з інвалідністю під час конфлікту. Вони виступають як адвокати та захисники прав цільової групи, проводять освітні заходи, сприяють усвідомленню громадськістю проблем і потреб людей з інвалідністю. Неприбуткові організації також можуть забезпечувати практичну допомогу у вигляді консультацій, реабілітаційних послуг, психологічної підтримки та інших форм допомоги.

Співпраця державних органів і неприбуткових організацій, яка передбачає встановлення партнерських зв'язків, обмін досвідом та знаннями, координацію дій для забезпечення доступу до послуг та ресурсів, визначення потреб і розробку спільних стратегій, забезпечує ефективне використання ресурсів та забезпечення повноцінної підтримки людей з інвалідністю під час війни.

Встановлення взаємовідносин з іншими зацікавленими сторонами, якими можуть бути міжнародні організації, громадські організації, медичні заклади та інші установи, є важливим елементом спільної діяльності. Це допомагає створити систему підтримки, де кожен учасник привносить свою частку до забезпечення доступу до послуг та ресурсів, а також до запобігання соціальної ізоляції людей з інвалідністю під час війни.

Таким чином, спільне злагодження між урядовими та неприбутковими організаціями виступає як критичний елемент у реалізації ефективних заходів та програм для підтримки. Ця взаємодія допомагає забезпечити доступ до різноманітних сервісів та ресурсів, сприяє соціальній включеності та уникає соціальної віддаленості людей з інвалідністю під час конфліктів.

Отже, соціалізація відіграє вирішальну роль у житті кожної особистості, і тому необхідно активно поширювати передові ідеї та сучасні методики, які сприяють інтеграції людей, які мають інвалідність, в суспільство, в якому немає дискримінації та упередженості. Особливо важливо, щоб фахівці з надання соціальних послуг дотримувалися принципів толерантності. Найменше, що може позитивно позначитися на майбутніх результатах – це вихід з соціальної ізоляції і початок нового життя: пошук роботи, нові знайомства, приємний відпочинок. Сфера соціальної роботи надає актуальні методи допомоги у цьому плані: фахівці допомагають знаходити професійні курси, необхідне обладнання або ліки, вчать, як вплинути на кризову ситуацію, і допомагають відчувати себе комфортно в суспільстві.

Перемога над стигматизацією досягається завдяки інформаційним кампаніям, проведеним державою. Прикладом є боротьба за права темношкірих у 50-х роках минулого століття в США. Час показав, що люди звикають до змін, і більшість адаптується. Варіативність колісних крісел осіб з інвалідністю зараз вже не викликає здивування за кордоном. Україна також йде в напрямку прогресу, оскільки відношення до людей з певними діагнозами формують поважне ставлення до них у майбутньому.

Переміни в принципах будівництва виявляють серйозне ставлення державних установ до осіб з обмеженими можливостями. Кожен пандус і кожен широкий ліфт, які будуть зведені, відображають важливість цих змін, оскільки вони будуть використовуватися людьми, які потребують таких умов.

Більше того, не слід недооцінювати значення цієї теми, і коли хтось помиляється у вживанні термінів, таких як «колісне крісло» або «інклюзія», коректування є необхідним. Дрібниці, як ці, мають велике значення. Особливо під час воєнного часу людина з інвалідністю повинна відчувати себе повноцінною частиною суспільства.

2.3. Соціальний супровід процесу психологічної підтримки людей з інвалідністю в умовах воєнного стану

Воєнні конфлікти, що торкнулися нашої країни, серйозно впливають на життя людей, особливо тих, хто отримав серйозні поранення в результаті цих подій. Одним з ключових аспектів підтримки людей з обмеженими можливостями під час війни є поширення інформації про їхні права, потреби та можливості. Чим більше людей будуть освіченими щодо різноманітної інклюзивної сфери, тим більше можливостей відкриється для соціальної підтримки та інклюзії цих осіб.

Поширення інформації про інвалідність має кілька важливих аспектів. По-перше, це формування позитивного ставлення до осіб з обмеженими можливостями в суспільстві. Часто у людей існують стереотипи та неправильні уявлення про інвалідність, які можуть призводити до соціальної ізоляції та дискримінації. Шляхом поширення інформації про діагноз «інвалідність» можливо змінити це ставлення, розширити свідомість і розуміння людей щодо проблем, з якими щоденно стикаються люди з інвалідністю, та сприяти їхньому соціальному включенню.

По-друге, поширення інформації сприяє доступності сервісів та послуг для осіб у потребі. Розуміння потреб та особливостей цільової аудиторії дозволяє державним установам, неприбутковим організаціям та суспільству створювати та забезпечувати необхідні ресурси та послуги, що відповідають потребам інвалідів. До таких послуг належать освітні програми, професійна реабілітація, доступ до працевлаштування та багато іншого.

По-третє, розповсюдження інформації про інвалідність сприяє створенню сприятливого середовища для інклюзивної партнерської діяльності. Це заохочує державні органи та неприбуткові установи до спільної праці та мобілізації ресурсів для забезпечення повноцінної підтримки цієї категорії населення. Така співпраця може включати створення спеціальних програм, фінансових фондів, спільних проектів та інших форм співпраці.

Таким чином, розповсюдження інформації про інвалідність під час

воєнного конфлікту має велике значення для забезпечення повноцінної підтримки людей, що її мають. Це сприяє формуванню позитивного ставлення до них, забезпечує доступність послуг та ресурсів, а також сприяє встановленню партнерських відносин між урядовими органами та неприбутковими організаціями. Наша спільна праця може суттєво вплинути на життя таких людей під час воєнних дій і сприяти їхній інтеграції в суспільство.

В Україні було запроваджено ряд ініціатив, спрямованих на поширення достовірної інформації про інвалідність, підтримку інклюзивності та висвітлення проблем, з якими зустрічаються люди з інвалідністю, зокрема в контексті соціальної ізоляції під час воєнних конфліктів.

Проєкт «Інформованість інклюзії» спрямований на сприяння усвідомлення та розуміння інклюзивних принципів у суспільстві. Головною метою проєкту є популяризація ідеї інклюзії та створення умов для повноцінної участі всіх людей, незалежно від їх фізичних або розумових можливостей, у всіх сферах життя.

Складовими проєкту «Інформованість інклюзії» є:

Інформаційні кампанії. Організація інформаційних кампаній з метою розповсюдження інформації про інклюзивні принципи та практики: виготовлення та розповсюдження брошур, плакатів, відеоматеріалів, створення веб-сайту та соціальних медіаканалів для поширення інформації.

Освітні заходи. Проведення семінарів, тренінгів та лекцій для різних груп громадськості, вчителів, студентів, батьків та інших зацікавлених осіб з питань інклюзії. Це сприяє підвищенню рівня усвідомлення та розуміння інклюзивних практик і розвитку позитивного ставлення до різноманітності.

Партнерство з навчальними закладами. Встановлення партнерських відносин зі школами, університетами, іншими навчальними установами задля сприяння реалізації інклюзивної освіти та створення умов для навчання та розвитку всіх учнів.

Адвокація та лобювання. Організація акцій з просування інтересів та сприяння урядовим та законодавчим органам у підтримці стратегій,

законодавчих актів та ініціатив, спрямованих на розвиток інклюзивного суспільства.

Створення інклюзивних середовищ. Підтримка формування інклюзивних середовищ у школах, громадських просторах, робочих місцях та інших сферах життя, що включає в себе надання рекомендацій та допомоги у впровадженні пристосувань для забезпечення доступу до послуг та можливостей для всіх людей.

Проект «Інформованість інклюзії» сприяє розвитку усвідомленого та відкритого суспільства, де всі люди мають однакові можливості та права на повноцінне життя.

Проект «Інклюзивний культурний фестиваль» спрямований на відображення можливостей та талантів людей з інвалідністю та сприяння їхньому активному участю у культурному житті. Цей захід створює майданчик, де особи з різними видами інвалідності можуть демонструвати свої здібності та вміння у різних сферах мистецтва та культури.

Основні складові проекту «Фестиваль Культурної Інклюзії» включають:

Виставки та виступи. Організація виставок мистецтва, концертів, театральних вистав і подібних культурних заходів, на яких люди з інвалідністю можуть демонструвати свої творчі здібності та виступати перед аудиторією. Це сприяє визнанню їхнього мистецтва та поглибленню розуміння різноманітності в культурному середовищі.

Майстер-класи та тренінги. Проведення навчальних занять та тренінгів з різних напрямків мистецтва і культурної діяльності дає можливість людям з інвалідністю отримати нові вміння, розвивати свої таланти та спілкуватися з фахівцями у відповідних галузях.

Партнерство з культурними установами. Встановлення партнерських відносин з культурними установами, театрами, галереями та іншими культурними організаціями для сприяння інклюзивному доступу до культурних подій. До цієї складової можна віднести такі заходи як адаптація приміщень, надання супроводу та інших форм підтримки для людей з інвалідністю.

Соціальна інтеграція. Створення можливостей для взаємодії між людьми з інвалідністю та іншими учасниками фестивалю. Сюди відносяться спільні проекти, спілкування, обмін досвідом та формування сприятливого середовища, де всі учасники почуваються однаково важливими.

Свідомість та освітній компонент. Фестиваль може містити освітній аспект, що передбачає проведення лекцій, дискусій та презентацій, спрямованих на підвищення усвідомленості про інклюзію та розуміння потреб та прав людей з інвалідністю. Це сприяє поширенню розуміння інклюзивних принципів у суспільстві.

Проект «Інклюзивний культурний фестиваль» є важливою ініціативою, яка сприяє створенню інклюзивного суспільства, де кожен має можливість розвивати свої таланти, незалежно від своєї фізичної або розумової здатності. Він відкриває нові шляхи для інклюзії та сприяє створенню рівних можливостей для всіх.

Щорічно, 3 грудня відзначається Міжнародний день людей з інвалідністю, коли увесь світ об'єднується, щоб підтримати права та гідність людей з інвалідністю. Основна мета цього свята – збільшити усвідомленість суспільства про труднощі, з якими стикаються люди з обмеженими можливостями, та просувати ідею рівних можливостей для всіх.

Проект «Міжнародний день людей з інвалідністю» передбачає ряд заходів, спрямованих на поширення інформації про права та потреби людей з інвалідністю. Один з ключових аспектів цього проекту – освітні ініціативи. За допомогою проведення семінарів, тренінгів, лекцій та дискусійних панелей відбувається стимуляція діалогу щодо питань інвалідності та розкриття важливості значення рівних можливостей для всіх.

Крім цього, проєкт передбачає проведення різноманітних соціальних заходів та акцій на підтримку людей з функціональними вадами, це можуть бути: благодійні заходи, спортивні змагання, культурні події та інші ініціативи, які сприятимуть популяризації позитивного ставлення до людей з інвалідністю та підтримці їх активної участі у суспільному житті.

Результати проєкту «Міжнародний день людей з інвалідністю» вражають. Вони виявляються в трансформації уявлень суспільства, у зростанні усвідомлення прав людей з інвалідністю і впровадженні конкретних заходів для поліпшення їхнього становища. Ця програма сприяє створенню інклюзивного оточення, де кожна людина, незалежно від своїх обмежень, має можливість реалізувати свій потенціал.

Важливо підкреслити, що впровадження ініціативи «Міжнародний день людей з інвалідністю» має велике значення для створення справедливого, рівноправного та інклюзивного суспільства. Ми повинні долучатися до спільних зусиль та вносити свій вклад у поширення ідеї рівних можливостей та позитивного ставлення до людей з інвалідністю.

Проєкт «Соціально-психологічна підтримка для ветеранів» ставить своєю метою забезпечення емоційної та психологічної підтримки таким людям. Ця ініціатива відіграє значущу роль у стабілізації та поліпшенні психологічного стану ветеранів, які постраждали від військових конфліктів.

Ветерани, особливо ті, хто постраждав під час воєнних дій, зазнають значних викликів у процесі соціальної адаптації та подолання психологічних травм. Вони можуть відчувати відчуття безсилля, тривоги, депресії та посттравматичного стресового розладу. Проєкт «Соціально-психологічна підтримка для ветеранів» спрямований на допомогу цим особам та надання їм необхідної підтримки.

Один з основних аспектів цього проєкту – забезпечення емоційної підтримки ветеранам, яка включає проведення індивідуальних консультацій, групових терапевтичних сесій, а також розробку спеціальних психологічних програм для розвитку механізмів саморегуляції та подолання стресу. Ці ініціативи допомагають ветеранам знайти способи впоратися з емоційними проблемами та покращити їхнє життя.

Проєкт включає соціальну підтримку ветеранів, що означає надання інформаційної підтримки щодо доступних соціальних та медичних послуг, допомогу у вирішенні побутових питань та організацію соціальних заходів,

спрямованих на зміцнення соціальних зв'язків та інтеграцію ветеранів у суспільство. Наочні приклади включають проведення семінарів, тренінгів та спортивних заходів, які сприяють утворенню нових соціальних зв'язків та підтримці ветеранів під час адаптації.

Проєкт «Соціально-психологічна підтримка ветеранів» також має на меті просування позитивного ставлення до ветеранів і підвищення усвідомлення їхнього внеску в суспільство. За допомогою спеціальних комунікаційних ініціатив, заходів та заходів, проєкт привертає увагу суспільства до важливості підтримки ветеранів та створення сприятливого середовища для їхнього повноцінного функціонування.

Важливо підкреслити, що зазначена ініціатива є значущим кроком у створенні привітного та сприятливого середовища для військових ветеранів, які постраждали внаслідок воєнних конфліктів. Лише спільними зусиллями урядових структур, громадських організацій та суспільства ми можемо забезпечити належну підтримку ветеранам та сприяти їхній повній інтеграції в суспільство. Нехай наша спільна праця зробить нашу країну місцем, де кожна особа з інвалідністю, зокрема військовий інвалід, отримує належне визнання, повагу та можливості для розвитку свого потенціалу.

Оцінка впливу таких проєктів, включаючи ті, що були згадані вище, залежить від різноманітних факторів, таких як масштаб та тривалість ініціатив, ефективність їх впровадження, а також ефективність комунікаційних стратегій та залучення цільової аудиторії. Однак такі проєкти можуть позитивно вплинути на усвідомлення суспільства та ставлення до людей з інвалідністю за допомогою наступних заходів:

Підвищення свідомості. Проєкти, які спрямовані на популяризацію та навчання суспільства про інклюзію та права людей з інвалідністю, можуть значно підвищити рівень усвідомленості та розуміння проблем та потреб цієї групи людей. Чим більше індивідів отримують інформацію про різноманітність інвалідності та значення інклюзії, тим більше позитивних змін можна очікувати в уявленні суспільства.

Позитивний приклад. Проєкти, які привертають увагу до успішних історій людей з інвалідністю, їх талантів та досягнень у різних сферах життя, можуть впливати на ставлення громадськості. Це сприяє руйнуванню стереотипів та переконань про те, що інвалідність не є перешкодою для досягнення успіху та активної участі в житті суспільства.

Створення інклюзивних середовищ. Проєкти, спрямовані на формування інклюзивних середовищ у школах, на робочих місцях, в культурних та спортивних закладах та інших сферах, можуть впливати на ставлення суспільства до людей з інвалідністю. Показуючи, що інвалідність є невід'ємною частиною нашого життя і що всі можуть бути повноцінно включені, такі проєкти сприяють перетворенню стереотипів та позитивному ставленню до них.

Розширення емпатії. Ініціативи, які дозволяють людям отримати більш глибоке розуміння життя та викликів, з якими стикаються люди з інвалідністю, можуть сприяти розширенню співчуття та розумінню їхніх потреб. Це може сприяти формуванню більш сприятливого середовища, в якому люди готові надавати підтримку.

Вплив таких проєктів на усвідомлення суспільства та ставлення до людей з інвалідністю може бути поступовим і залежить від послідовності та масштабу їх реалізації, взаємодії з іншими ініціативами та програмами. Важливо надалі розвивати такі проєкти та посилювати комунікацію з громадськістю.

У зв'язку з військовими конфліктами, особливо важливою складовою стає поширення достовірної інформації про інвалідність та покращення ставлення суспільства до цієї групи людей. Соціальні ініціативи відіграють ключову роль у зазначеному процесі та сприяють популяризації інформації, формуванню позитивного ставлення до людей з інвалідністю.

Одним із найсуттєвіших аспектів таких ініціатив є освіта та інформування громадськості щодо різноманітних типів інвалідності, їх унікальних потреб та прав. Часто ветерани, які отримали інвалідність внаслідок воєнних подій, мають специфічні вимоги та виклики, які потребують спеціалізованого підходу

та підтримки. Соціальні проєкти спрямовані на поширення інформації про ці потреби та поліпшення умов їхнього життя.

Успішним прикладом соціального проєкту може слугувати проведення заходів та кампаній, спрямованих на поширення інформації про інвалідність та підтримку ветеранів. До таких заходів належать організація виставок, конференцій, тренінгів та інших форм спілкування, де ветерани мають можливість розповісти про свої історії та досвід, а громадськість отримує глибше розуміння інвалідності та її впливу на життя людини [36, с.53].

Крім того, соціальні ініціативи можуть охоплювати і створення інформаційних матеріалів, які поширюються через різні комунікаційні канали, такі як ЗМІ, соціальні мережі та веб-сайти. Ці матеріали призначені для того, щоб розповісти широкому загалу про проблеми, з якими стикаються люди з інвалідністю через війну, та продемонструвати їхні можливості та досягнення. Вони можуть містити практичні поради та рекомендації щодо підтримки ветеранів з інвалідністю.

Ще одним важливим аспектом соціальних ініціатив є залучення партнерів, таких як урядові структури, неприбуткові організації, міжнародні установи та приватний сектор. Об'єднання зусиль та ресурсів сприяє ефективному втіленню проєктів та забезпеченню більшого впливу на соціальне середовище.

Отже, соціальні ініціативи є необхідною складовою профілактики соціальної відчуженості людей з інвалідністю, що виникає через війну. Вони сприяють поширенню інформації про інвалідність, формуванню позитивного ставлення до людей з функціональними вадами та поліпшенню їхніх умов життя. Залучення партнерів і належне фінансування проєктів є ключовими факторами успіху. Наша спільна праця може призвести до реальних позитивних змін в житті зазначеної групи людей і сприяти їхній повноцінній інтеграції в суспільство. Незважаючи на досягнуті успіхи в цьому напрямку, існують багато проблем і викликів, на вирішення яких потрібно зосередити нашу увагу та зусилля [40].

В першу чергу, необхідно покращити доступ до різноманітних соціальних послуг та ресурсів для людей з обмеженими можливостями. Це можна здійснити через розробку та впровадження спеціалізованих програм та проєктів, спрямованих на вирішення конкретних потреб цієї групи. Також важливо створити інклюзивне середовище, в якому люди з інвалідністю матимуть можливість бути активним учасником життя суспільства та розкривати свій потенціал.

Наступним напрямком розвитку є залучення додаткових ресурсів та партнерів. Велике значення в цьому мають неприбуткові організації, які володіють багатим досвідом та експертизою у роботі з цією категорією населення та ветеранами. Необхідно сприяти взаємодії між урядовими установами, неприбутковими організаціями, академічними закладами та приватним сектором з метою ефективного використання ресурсів та розширення можливостей реалізації проєктів.

Третім напрямком є збільшення обсягу фінансування. Реалізація соціальних проєктів вимагає значних інвестицій, які забезпечують належне функціонування та розвиток цих ініціатив. Для залучення необхідних коштів необхідно диверсифікувати джерела фінансування, використовуючи поєднання державних програм, грантів, благодійних внесків та спонсорської допомоги.

Впровадження інноваційних технологій та підходів у соціальні проєкти останній важливий аспект розвитку. Застосування передових інформаційних технологій, цифрових платформ та онлайн-ресурсів може суттєво полегшити доступ до необхідної інформації, послуг та підтримки для інвалідів. Варто додатково розглядати можливості використання віртуальної реальності та інших інноваційних засобів для підвищення ефективності та результативності соціальних проєктів.

На сьогоднішній день головним джерелом знань є Інтернет, що значно прискорює процес навчання. Умови війни залишають нас у ситуації, коли деякі райони України не мають доступу до державних освітніх закладів, таких як дитячі садки та школи. Тому розробка онлайн-інформаційних матеріалів,

спрямованих на впровадження або тестування нових методик роботи з особами з інвалідністю, є значним кроком вперед. Багато вчителів вже користуються платформою «Prometheus» для популяризації співпраці з людьми з інвалідністю, обираючи актуальні теми, такі як «Цифрові технології для людей з інвалідністю».

Схожі проєкти мають потужні засоби, що сприяють людям з інвалідністю у вільному використанні Інтернету, гаджетів і комп'ютерів. Можна розраховувати на те, що такі ініціативи отримають більше підтримки від Міністерства освіти і забезпечать молоде покоління важливим досвідом в освоєнні нових тем. Безкоштовні курси та легкий доступ сприяють швидкому розвитку та освіченості молоді, оскільки великі витрати на освіту в перспективі приносять продуктивні результати.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Емпіричне дослідження особливостей життєдіяльності людей з інвалідністю в умовах воєнного стану

Опитування – це спосіб отримання відомостей про особисті погляди людини щодо певної теми. Це один з найбільш популярних методів дослідження, який використовується для збору інформації від окремих осіб чи груп населення. Цей метод передбачає ставлення конкретних запитань, на які учасники опитування дають свої відповіді.

Методи опитування можуть варіюватися залежно від потреб дослідження і контексту, в якому вони застосовуються. Вони можуть бути у формі анкет, інтерв'ю або електронних таблиць, в залежності від специфіки дослідження та відповідних цілей. Питання можуть бути сформульовані як закриті (з варіантами відповідей) або відкриті (запитуються текстові відповіді). Цей метод надає можливість зібрати широкий спектр інформації від учасників дослідження.

Для реалізації дослідження було обрано формат онлайн-опитування за допомогою сервісу Google Forms з метою вивчення сучасних аспектів життя людей з інвалідністю під час війни. Участь у опитуванні взяли 34 особи різного віку та соціального статусу, які представляють різні категорії інвалідності. Посилання на Google Forms було розміщено в особистих повідомленнях, розісланих особисто адресатам, які мають статус людини з інвалідністю.

Отже, такий підхід дозволив структурувати інформацію, отриману від представників категорії, яка має певні об'єктивні дані та значний досвід. Саме тому переважна більшість питань була відкритою, оскільки для належного представлення результатів було важливо зрозуміло описати кожну відповідь.

Це дало можливість зробити обґрунтований висновок.

Аналіз даних під час проведення опитування виконувався оперативно, тому учасникам не довелося витратити зайвого часу. Крім того, опитування надає можливість отримувати якісну та кількісну інформацію. Запитання були сформульовані у формі «так/ні», були представлені питання з вибором кількох відповідей, щоб отримати конкретні дані, причому більшість запитань були відкритими, щоб надати учасникам можливість висловити свої думки повністю.

Використання соціальних мереж для проведення опитувань стає одним із найефективніших методів дослідження сучасності. Оскільки соціальні мережі належать до платформ з великою кількістю активних користувачів, це дає можливість залучити широке коло людей до участі в опитуванні відносно швидко та ефективно. Проведення опитувань у соціальних мережах також забезпечує їх репрезентативність та зручність. Завдяки різноманітним функціям платформ, таким як можливість швидкого поширення опитувань серед свого кола контактів або відповідних груп, можна швидко отримати значну кількість відповідей протягом короткого часу.

Безумовно, забезпечення конфіденційності завжди є ключовим аспектом, оскільки наявність анонімних опитувань дозволяє отримати більш відкриті та чесні відповіді від учасників. Це сприяє успішному завершенню опитування, оскільки респонденти відчують свободу висловлювати свої думки, свідомі про збереження їх анонімності протягом усього процесу опитування.

Опитувальник складається з 10 питань, що вважається оптимальною кількістю. Назва: «Визначення специфіки життя людей з інвалідністю в умовах війни». Вирішено провести опитування, переважно складене з відкритих питань, з урахуванням принципу анонімності.

Участь у опитуванні прийняли 34 особи.

Оптимальний віковий діапазон опитуваних становить 18–25 років і складає 76,47% учасників, за ним йдуть особи віком від 26 до 35 років, їхній відсоток становить 14,7%, а також молодші за 18 років, представлені на 8,8%.

Також, кожен опитаний мав обов'язково вказати свою стать, і дані

показали, що 79,4% опитуваних були жінками, а 20,5% – чоловіками.

На запитання «Як часто ви бачите інформаційну підтримку людей з інвалідністю у соціальних мережах?» респонденти висловилися наступним чином: «Доволі не часто» – 58,8%, «Доволі часто» – 32,3%, «Рідко» – 8,8%.

Отримані результати зазначили потребу у розширенні інформаційного простору, щодо зрушень у правильному напрямку та ефективній співпраці.

У відповідь на відкрите питання «Які заходи, проєкти чи ініціативи ви хотіли б бачити частіше в інформаційному просторі?» респонденти надали різноманітні варіанти.

Серед основних зафіксовані: різноманітні інтерв'ю (6 людей), проєкти по залученню людей з інвалідністю до різних компаній з метою працевлаштування (12 людей), лекції (3 людини), підкасти (5 людей), інформація про реабілітаційні заходи та програми (3 людини), словник безбар'єрності (5 людей).

Отримані результати дійсно мають важливе значення, особливо в контексті поточної ситуації. Вони свідчать про необхідність поширення позитивних даних про групу людей з інвалідністю в інформаційному просторі та вміле презентувати цю групу. Такий підхід може допомогти покращити сприйняття та усвідомлення громадськістю потреб та можливостей цієї категорії населення.

Відповіді на питання «Як ви ставитесь до надання додаткових робочих місць людям з інвалідністю?» переважно були позитивними, і саме 91,1% респондентів відповіли позитивно, в той час як лише 8,8% залишилися нейтральними щодо цього питання.

Отримані відповіді свідчать про те, що респонденти усвідомлюють важливість допомоги людям з інвалідністю у знаходженні роботи, особливо в умовах війни. Вони розуміють, що підтримка роботодавця може бути вирішальною для успішного працевлаштування цієї категорії населення. Крім того, зауважується зростання популярності практики підтримки осіб з інвалідністю серед роботодавців в Україні, що свідчить про певний прогрес у

цьому напрямку.

Отримані відповіді на питання «Чи плануєте ви надалі більше звертати увагу на державну політику, що стосується осіб з інвалідністю?» всі респонденти обрали відповідь «Так» (100%), адже це хвилює абсолютно всіх громадян.

Отримана відповідь «Не помітно було жодних позитивних змін» від 97,0% респондентів на питання про позитивні зміни для людей з інвалідністю в їхньому регіоні з початку вторгнення, вказує на серйозні виклики та обмеження, з якими стикається ця категорія населення в умовах конфлікту. Такий висновок підкреслює потребу у більш ефективних заходах для покращення життя людей з інвалідністю в умовах війни.

Отримана відповідь «Не помітно жодних негативних змін» від 97,5% респондентів на питання про негативні зміни в їхньому регіоні, свідчить про те, що більшість людей не спостерігають помітних негативних змін. Однак, дві людини зазначили, що відбулося зміщення у фокусі допомоги в бік інших категорій населення. Це може вказувати на важливість адаптації програм підтримки, щоб вони враховували потреби всіх категорій населення, включаючи людей з інвалідністю.

Згідно з отриманими коментарями, ситуація щодо надання підтримки та створення безбар'єрного середовища для людей з інвалідністю потребує серйозного удосконалення. Невдача у реалізації планів міської влади може бути наслідком різних факторів, включаючи фінансові обмеження, недостатню увагу до цього питання або неефективність управлінських процесів. Це вказує на необхідність звернення уваги на вирішення цих проблем і забезпечення належного рівня підтримки та доступності для людей з інвалідністю.

За отриманими відповідями, більшість респондентів оцінили наявність забезпечення елементів безбар'єрного середовища у громадських місцях на середньому рівні, що відповідає оцінкам 2 і 3 за п'ятибальною шкалою. Однак 11,7% опитаних оцінили цю наявність як низьку, використавши оцінку 1. Це може вказувати на необхідність подальших заходів для поліпшення доступності

громадських приміщень для людей з інвалідністю.

На жаль, такі перетворення не можуть відбутися раптово, проте навіть деякі громадські перевезення успішно пристосовуються під потреби осіб, що користуються колісними кріслами. Тому ця тенденція більше відноситься до нейтральної, аніж негативної.

Отримані відповіді свідчать про те, що більшість респондентів не спостерігають великої кількості людей з упередженим ставленням до осіб з інвалідністю у своєму оточенні. Однак 20,5% респондентів визнали, що такі упередження все ще присутні. Важливо продовжувати працювати над усвідомленням та розвитком інклюзивного ставлення до всіх членів суспільства, зокрема до людей з інвалідністю.

Завдяки зацікавленим особам, підприємцям та активістам можна спостерігати осіб з інвалідністю на робочих місцях у супермаркетах та інших закладах. Це допомагає звичайним громадянам відчувати, що ці люди – не просто окремі індивідууми, а складова частина суспільства, і серед них немає нічого унікального або занадто незвичайного.

3.2. Рекомендації щодо покращення якості життя людей з інвалідністю

Результати опитування показали важливі зміни у сприйнятті та презентації інвалідності у ЗМІ. Це може бути результатом зростання усвідомлення та уваги до питань інклюзії та рівності, а також активної діяльності громадських організацій та ініціативних груп. Такі зміни дозволяють створювати більш реалістичні та позитивні зображення людей з інвалідністю, що сприяє підвищенню їхнього соціального статусу та інклюзії в суспільстві.

Результати опитування вказують на декілька важливих аспектів: Оновлення та перевірка житлових приміщень та багатоквартирних будинків виявилися необхідними для забезпечення доступності та комфорту для людей з інвалідністю. Актуальність проблеми упередженого ставлення поступово

зменшується, але важливо продовжувати працювати над його подоланням через освіту та свідоме формування культури спілкування. Процес отримання інвалідності та отримання державних пільг та пенсій залишається найбільш актуальною проблемою для людей з інвалідністю. Побажання та потреби людей з інвалідністю, такі як безбар'єрне середовище та актуалізовані пільгові виплати, повинні бути враховані при розробці політик та програм. Забезпечення відчуття безпеки, включаючи наявність функціональних бомбосховищ, є надзвичайно важливим аспектом для людей з інвалідністю. Ці аспекти свідчать про необхідність системних заходів для створення більш інклюзивного та дружнього суспільства для всіх громадян.

Саме завдяки таким заходам можна створити безпечний простір для всіх під час воєнного стану та продемонструвати, що місцева влада дбає про кожного мешканця і підтримує принципи інклюзивного середовища.

Грантові програми мають велике значення, оскільки через них можна створювати нові робочі місця для людей з обмеженими можливостями.

Функція соціального працівника дійсно полягає у допомозі людям, особливо тим, хто потребує допомоги в адаптації до складного сучасного суспільства. Ця допомога може бути спрямована на покращення їхнього фізичного та психологічного благополуччя, а також інтеграцію у соціальне середовище, що оточує їх, таке як родина, колектив на роботі, сусіди та інші. Крім того, соціальні працівники грають важливу роль у наданні ефективних послуг людям з інвалідністю, спрямованих на поліпшення якості їхнього життя та забезпечення їхнього повноцінного участі в соціумі. Це може включати психосоціальну підтримку, консультування щодо доступу до послуг та програм, а також сприяння у вирішенні практичних проблем, з якими стикаються люди з інвалідністю.

Найбільш актуальними на сьогоднішній день є питання по організації реабілітаційних заходів, а також вдосконалення управління реабілітаційної діяльності. Для багатьох регіонів нашої країни характерна недостатня розвиненість системи міжвідомчої взаємодії в процесі реалізації індивідуальних

програм по реабілітації та підтримки людей з інвалідністю. У той же час, глибина і багатоаспектність труднощів життєвої ситуації людини з інвалідністю визначають міждисциплінарний і міжвідомчий характер реабілітації, тривалий проміжок часу для її організації та реалізації [39].

Виступаючи складним процесом, який формалізований за допомогою законодавства, соціальний супровід вирішує ряд ключових завдань, які є дуже важливими для успішного розвитку суспільства і благополучній життєдіяльності широких верств населення. Завдання соціального працівника наступні:

1. Сприяння в адаптаційних процесах клієнтів до реальних умов їх життєдіяльності, а також до нових соціально-культурних умов, якщо справа стосується мігранта або іноземного громадянина, який прибув з певною метою в нашу країну (навчання, робота, тимчасове проживання).

2. Допомога в реабілітації людини, виведення його з кризових ситуацій.

3. Супровід може носити медичний і психологічний характер, а також включає в себе технології по адаптаційної роботі.

4. Підвищення соціального статусу людини, введення його в освітнє середовище.

5. Найчастіше людина потребує соціальному супроводі, якщо втрачає колишнє місце роботи через недостатній рівень знань і навичок. В даному випадку він відправляється на підвищення кваліфікації або перенавчання.

6. Нормалізація відносин з соціумом і утвердження себе в ньому.

7. Відновлення функцій здоров'я, позбавлення від ряду шкідливих звичок.

8. Створення комфортних умов для самореалізації людини в рамках сімейних і суспільних відносин.

Таким чином, процес підвищення ефективності соціального захисту людей з інвалідністю потребує значних змін. Це включає підвищення зайнятості, стабільне надання фінансової допомоги та контроль над розподілом коштів на соціальний захист. Основними заходами щодо підвищення рівня

життя людини з інвалідністю повинні стати:

- сприяння працевлаштуванню людини з інвалідністю шляхом стимулювання підприємців у напрямку зменшення податкового навантаження та надання дотацій у разі працевлаштування людини з інвалідністю;

- удосконалення системи квотування робочих місць для людини з інвалідністю;

- створення універсальних центрів соціальної допомоги для людини інвалідністю, які могли б забезпечувати як дозвілля, освіту, так і практичну діяльність, що приносила б додаткові кошти;

- збільшення виплат особам, які офіційно доглядають за особами з особливими можливостями;

- використання кращого досвіду європейських країн у практиці призначення грошових виплат у зв'язку з інвалідністю;

- розробка стратегій для залучення додаткових фінансових ресурсів для підтримки соціального захисту людей з інвалідністю;

- перегляд системи соціальних стандартів та гарантій для людей з інвалідністю з метою створення умов для їхньої інтеграції в суспільство, забезпечення рівного доступу до матеріальних і духовних благ;

- стимулювання самостійної підприємницької діяльності серед людей з інвалідністю через підтримку, розвиток та сприяння пільгового кредитування.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети та завдань кваліфікаційної роботи можемо зробити наступні висновки.

Соціальний супровід людей з інвалідністю в умовах воєнного стану вирішує ряд ключових завдань, які є дуже важливими для успішного розвитку суспільства і благополучній життєдіяльності широких верств населення. Завдання соціального працівника в цьому контексті наступні: сприяння в адаптаційних процесах клієнтів до реальних умов їх життєдіяльності, а також до нових соціально-культурних умов, якщо справа стосується мігранта або іноземного громадянина, який прибув з певною метою в нашу країну (навчання, робота, тимчасове проживання); допомога в реабілітації людини, виведення його з кризових ситуацій; супровід може носити медичний і психологічний характер, а також включає в себе технології по адаптаційної роботі; підвищення соціального статусу людини, введення його в освітнє середовище; нормалізація відносин з соціумом і утвердження себе в ньому; відновлення функцій здоров'я, позбавлення від ряду шкідливих звичок; створення комфортних умов для самореалізації людини в рамках сімейних і суспільних відносин.

Соціальні ініціативи є необхідною складовою профілактики соціальної ексклюзії людей з інвалідністю, що виникає через війну. Вони сприяють поширенню інформації про інвалідність, формуванню позитивного ставлення до людей з функціональними вадами та поліпшенню їхніх умов життя. Залучення партнерів і належне фінансування проєктів є ключовими факторами успіху. Спільна праця може призвести до реальних позитивних змін в житті зазначеної групи людей і сприяти їхній повноцінній інтеграції в суспільство. Незважаючи на досягнуті успіхи в цьому напрямку, існують багато проблем і викликів, на вирішення яких потрібно зосередити увагу та зусилля фахівців із соціальної роботи.

Після 24.02.2022 соціальна робота зазнала суттєвого зростання завантаження. Це стало можливим завдяки активним заходам, пов'язаним з волонтерством, які надихнули та підвищили інтерес до цієї сфери діяльності.

Варто пам'ятати, що люди з інвалідністю не бажають відчувати себе відокремленою частиною суспільства. У суспільстві існують два полюси ставлення до них: гіперопіка та байдужість. Вони є творчими та мають бажання розвиватися та будувати кар'єру, часто вони добре адаптуються як працівники у сфері обслуговування. Запобігання соціальній ізоляції можливе, коли кожному членові суспільства дозволяється бути самим собою.

У цілому важливо зазначити, що підготовка як людей з інвалідністю, так і суспільства в цілому, є надзвичайно важливою. У минулому ця категорія людей часто була відокремлена від інших членів суспільства. Щоб уникнути складнощів у встановленні контактів та спілкуванні з людьми з інвалідністю, потрібно розвивати культуру спілкування та починати з себе. Інклюзивна освіта сприяє розвитку такої культури, формує толерантність, емпатію та взаєморозуміння. Безбар'єрне середовище виступає як надійна підтримка для осіб з обмеженими можливостями.

Отже, публікації, навчальні курси, тренінги та здобуття нових знань сприяють формуванню нової культури поведінки. Мотивацією для оволодіння всім вищезазначеним є обраний шлях України, який враховує різноманітність та варіативність підходів до життя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Байдарова О., Лаврент'єва Д. Використання інтернет-технологій для розвитку соціальних послуг у громаді для дітей з інвалідністю та їх сімей. *Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Соціальна робота*. 2018. Том 2, № 4. С. 6–8.
2. Балтачєєва Н. А., Зарецька Є. В. Питання забезпечення соціального захисту шахтарів-інвалідів в Україні в контексті європейських стандартів. *Бізнес Інформ*. 2011. № 7 (1). С. 86–88.
3. Березовська Л. І. Зарубіжний і вітчизняний досвід соціального захисту людей з особливими потребами. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2010. № 7. С. 190–195.
4. Белоносова Н. А. Стигматизація осіб з порушеннями фізичного здоров'я на ринку праці. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2011. № 2. С. 38–42.
5. Бистрова Ю. О. Забезпечення наступності в процесі професійно-трудової соціалізації осіб з вадами психофізичного розвитку (діагностика, корекція, профорієнтація). Луганськ : Вид-во «Янтар». 2012. 260 с.
6. Богданов С., Мойса Б. Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю. Policy Paper. Лабораторія законодавчих ініціатив. 2017. 39 с.
7. Бондар В. І. Тенденції розвитку освіти дітей з психофізичними вадами в Європі та Україні. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціальна педагогіка*. 2012. Випуск XXI. Ч.1. С.7–27.
8. Воротін В. Є., Демчак Р. Є. Формування системи соціальної безпеки населення в країнах з різним рівнем розвитку ринкових відносин. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2012. Вип. 2. Т. 1. С. 230–234.

9. Гаврилов О. В., Липа В. О., Ляшенко О. М., Левицький В. Е. Прикладна корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. 1–4 кл. : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2014. 592 с.
10. Гаджук З., Тараненко О., Образ людини з інвалідністю у сучасному медіаполі. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/6675/6707> (дата звернення: 15.02.2024).
11. Глоба О. П. Принципи побудови регіональної моделі соціалізації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціальна педагогіка*. 2012. Вип. 19 (2). С. 255–261.
12. Громадська організація «Бачити серцем». URL : <https://www.facebook.com/bachytysercem/> (дата звернення: 15.04.2024).
13. Дегтяренко Є. В. Психологічна підтримка людей з інвалідністю в умовах війни : дипломна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра спеціальності «Психологія» ; Національний авіаційний університет. Київ, 2023. 47 с.
14. Державні будівельні норми : ДБН Б.2.2–12:2018 «Планування і забудова територій», ДБН В.2.2–3:2018 «Будинки і споруди. Заклади освіти» та ДБН В.2.3–5:2018 «Вулиці та дороги населених пунктів». *Інформаційний бюлетень Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України*. 2018. № 5. URL: <https://dreamdim.ua/ru/hovimistobudivni-dbn-planuvannya-i-zabudova-terytorij-vulytsi-ta-dorogy-naselenyh-punktiv-zakladyosvity/> (дата звернення: 10.04.2024).
15. Дідик С. М. Зарубіжний досвід фінансування соціального захисту населення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 4. Т. 1. С. 127–129.
16. Допомога окремим категоріям громадян, а також питання МСЕК МОЗ України / Іпатов А. В., Мороз О. М. та ін. Дніпропетровськ : Акцент ПП, 2017. 162 с.

17. Дубич К. В. Ставлення суспільства до людей з обмеженими фізичними можливостями. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика*. 2011. № 3(44). С. 30–35.
18. Європейський кодекс соціального забезпечення : Кодекс Ради Європи від 06.11.1990. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_329. (дата звернення: 05.05.2024).
19. Євсеєнко В. О. Еволюція моделей організації соціального захисту в країнах Європейського Союзу. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. № 41 (2). С. 287–292.
20. Євтух М. Б., Сердюк О. П. Соціальна педагогіка : підручник. 2 вид., стереотип. Київ : МАУП, 2003. 232 с.
21. Єлісеєва О. К., Пітарякова К. С. Порівняльний аналіз людського розвитку щодо осіб з обмеженими можливостями в Україні та ЄС. *Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2015. Випуск (12). Т. 2. С. 146–152.
22. Зайнятість молоді з функціональними обмеженнями. *Соціальна педагогіка : підручник*. Київ : Центр учбової літератури, 2011. С.181–199.
23. Закон про соціальні послуги : переваги та ризики нової редакції / авт. : Анастасія Черногорська, Мірослав Ольчак. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12066> (дата звернення: 12.03.2024).
24. Індекс інклюзії : загальноосвітній навчальний заклад : навч.-метод. посіб. / кол. упор. : Патрикеева О. О., Софій Н. З., Луценко І. В., Василяшко І. П. / під заг. ред. Шинкаренко В. І. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 96 с.
25. Іпатов А. В. Поняття інвалідності в аспекті сучасного міжнародного права / А. В. Іпатов, І. Я. Ханюкова. *Український вісник медико-соціальної експертизи*. 2015. № 3 (17). С. 15–21.
26. Костюк В. Проблеми гармонізації законодавства України щодо прав людини з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу. *Право України*. 2016. № 8. С. 47–54.

27. Кравченко О. О. Нормативно-правові засади впровадження інклюзивного туризму як засобу реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 128–147.

28. Кравченко О. О. Соціальна реабілітація осіб з інвалідністю : погляд у минуле та перспективи сьогодення. *European humanities studies : State and Society*. 2017. № 2. С. 130–142.

29. Лукашевич М. П. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. / Лукашевич М. П., Мигович І. І. 2-ге вид., доп. і випр. Київ : МАУП, 2003. 168 с.

30. Павлов К. В, Павлова О. М. Формування та регулювання конкурентних відносин на регіональних ринках житла України : монографія / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк : Терен, 2019. 542 с.

31. Про державну соціальну допомогу дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства : Закон України від 16.11.2000 № 2109–III зі змінами та доповненнями від 28.07.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text> (дата звернення: 28.03.2024).

32. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 року № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.03.2024).

33. Рибак О. А. Особливості соціалізації членів сімей, де батьки є особами з інвалідністю. *International Scientifican Practical Conference «World Science»*, 2017. № 9 (25). С. 54–59.

34. Семигіна, Т. Соціальні послуги на рівні громади : розвиток чи занепад соціальної сфери? *Збірник наукових праць SCIENTIA*. 2021. С. 63–64.

35. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО : посібник для ведучих груп : навч. посіб. / В. В. Горбунова, А. Б. Карачевський, В. О. Климчук та ін. Львів : Ін-т психічного здоров'я Українського католицького ун-ту, 2016. 92 с.

36. Титаренко Т. М. Способи підвищення соціально-адаптивних можливостей людини в умовах переживання наслідків травматичних подій : методичні рекомендації / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології ; за наук. ред. Т. М. Титаренко. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2017. 80 с.

37. Чуйко О. В., Гутевич М., Дробот А., Зеленько А., Камінська А., Кравченко О. До проблеми позиціонування соціально-реабілітаційних закладів в Україні. *Розвивальний потенціал соціальної роботи : методологія та технології* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12–13 березня 2021 року, м. Київ) / за ред. Ю. М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка. С.206–211.

38. Чуйко О. В., Марчук В. Запит на онлайн соціально-педагогічні послуги для підлітків та молоді. *Дитина у тривожному середовищі : розвивальні та відновлювальні практики* : зб. тез (31 травня – 1 червня 2021 року, м. Київ) / за ред. О. В. Чуйко. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. С.112–115.

39. Шабатин Н. Ю. Позиціонування держави щодо працевлаштування осіб з обмеженими фізичними можливостями. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2012. № (3). С. 191–198.

40. Щерба Н. С. Соціальна реабілітація : сучасні умови та перспективи розвитку. URL: http://eprints.zu.edu.ua/30102/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%A9%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0.pdf (дата звернення: 17.02.2024).

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Бойко Юлія Юріївна, студентка 5 курсу, форма навчання заочна, факультет соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», освітньо-професійна програма «соціальна робота», адреса електронної пошти: uliaboiko7@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Соціальний супровід людей з інвалідністю в умовах воєнного стану» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Бойко Ю.Ю.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) Широбокова О.О.